

Ein paar Worte über die Stadt Kowary (dt. Schmiedeberg) und deren Geschichte, die den Legenden nach 1148 beginnt.

Kowary ist eine alte Bergbaustadt. Die Siedlung wurde entlang des Jedlica-Tals am Fuße des Riesengebirges und des Ladeshutter Kamms errichtet. Ab den ersten Frühjahrstagen bis zum Spätherbst füllen sich die zahlreichen Wander- und Radwege in unserer Region mit Fans on Bergwanderungen und Fahrradtouren. In der Stadt Kowary und ihrer unmittelbaren Umgebung gibt es Dutzende von Attraktionen und sehenswerten Orten, die auf die Touristen warten. Man kann hier sowohl ein Wochenende als auch einen Urlaub aktiv verbringen. Jeder Tourist wird bei uns etwas Schönes und Interessantes finden. Kowary war früher hauptsächlich eine Industriestadt. Heute werden wir zu einer Stadt, die immer häufiger von Touristen besucht wird. Dieser Reiseführer wurde für Sie erstellt.

„Ich übergebe diesen „Begleiter“ beim Wandern auf unseren Wanderwegen in die Hände von „erfahrenen Bergwanderern“ sowie Fans von Wochenendwanderungen. Ich hoffe, dass er auch eine zugängliche Wissensquelle über die Geschichte der Stadt Kowary und ihre touristischen Attraktionen sein wird.“

Bürgermeister der Stadt Kowary
Elżbieta Zakrzewska

Pár slov o městě Kowary, jehož historie dle legend začíná v roce 1148.

Kowary jsou staré hornické sídlo. Osada byla vybudována podél údolí potoka Jedlica na úpatí Krkonoš a Janovického rudohoří. Od brzkého jara do pozdního podzimu se početné pěší a cyklistické stezky v našem regionu plní milovníky horských túr a cyklistických výletů. V Kowarech a nejbližším okolí města čekají na turisty desítky turistických atrakcí a míst, která stojí za to vidět. Můžete tu aktivně strávit víkend, ale také dovolenou. Každý turista u nás najde něco příjemného a zajímavého. Kdysi byly Kowary hlavně průmyslové město. Dnes se stáváme čím dál oblíbenějším místem pro turisty. Právě pro Vás vznikl tento průvodce.

Odevzdávám do rukou „zkušených horských poutníků“ i příznivců víkendových procházek tohoto „partáka“ pro pěší túry po našich stezkách. Věřím, že se stane také srozumitelným zdrojem znalostí o historii města Kowary a jeho turistických atrakcích.

Starostka Města Kowary
Elżbieta Zakrzewska

Attraktionen Kowary / Atrakce Kowary

1 Haus der Stadttraditionen

Im Herzen der Stadt, an Górnicza-Straße 1, in einem Mietshaus, in dem der Verein der Freunde der Stadt Kowary (Stowarzyszenie Miłośników Kowar) seinen Sitz hat, wurde das Haus der Stadttraditionen eingerichtet. Das Gebäude ist leicht zu finden, weil seine Wände mit Gemälden traditioneller Berufe geschmückt sind, die von den Stadteinwoh-

1 Dům městských tradic

V srdci města, na ulici Górnicza 1, v kamenném domě, který je sídlem Sdružení milovníků Kowar, byl vytvořen Dům městských tradic. Budovu lze snadno najít, protože její stěny zdobí malby s tradičními kowarskými profesemi, kterým se v posledních stovkách let věnovali zdejší obyvatelé. Najdete zde

← Kowarska Starówka

 Przełęcz Okraj →

← Kaplica św. Anny

 Malá Úpa →

← Wodospad Piszczaka

ern in den letzten Jahrhunderten ausgeübt wurden. Wir finden dort einen Bergmann, einen Schmied, einen Weber, einen Kräutersammler sowie einen Bierbrauer. Obwohl diese Berufe heute kaum noch ausgeübt werden, wurden sie zum Teil der Geschichte von Kowary. Im Haus der Stadttraditionen kann man eine Postkartensammlung mit städtischen Szenen, Ausstellungsstücke aus dem Alltagsleben der Einwohner und Sonderausstellungen mit Werken lokaler Künstler besichtigen. Ein interessantes Projekt von Mitgliedern der Vereinigung ist das innovative Projekt „Tür“. Es wird von Künstlern aus Kowary mitgestaltet. Dadurch ist jede Tür im Gebäude besonders und einzigartig.

horníka, kováře, tkadlenu, bylinkáře i sládka. Ačkoli jsou to dnes již spíše mizející povolání, dokázala se navzdory zapsat do dějin Kowar. Uvnitř Domu tradic si můžete prohlédnout sbírku pohlednic s vyobrazením scén ze života města, exponáty spojené s každodenním životem jeho obyvatel i krátkodobé výstavy prací místních tvůrců. Zajímavým záměrem členů sdružení je novátorský projekt „Dveře“. Spoluvytvářejí ho kowarští umělci. Díky tomu jsou každé dveře v této budově výjimečné a neopakovatelné.

2 Mini-Brauereimuseum im Haus der Stadttraditionen

Hier finden Sie Fotos und Postkarten von alten Wirts- und Gasthäusern in Kowary. Die Sammlung wird durch eine Sammlung alter Porzellanverschlüsse und Flaschen bereichert, die auch aus Browar Miejski Kowary stammen. Vor dem Gebäude erwartet den Besucher die Skulptur eines Brauers. Sowohl das Museum als auch die Skulptur sind im Rahmen des Projekts „Entdeckung der polnisch-deutschen Brautraditionen“ entstanden.

3 Venedig des Riesengebirges

Kowary ist eine vor Jahrhunderten gegründete Stadt im reizvollen Jedlica-Tal. Da die Gebäude auf beiden Seiten dieses kleinen Bergflusses stehen, bestand die Notwendigkeit, kleinere oder größere, mehr oder weniger schöne Brücken und Stege verschiedener Art zu bauen oder über den Fluss zu legen. Inzwischen gibt es mehr als 50 davon! Der wertvollste Flussübergang in Kowary befindet sich in der Altstadt in der Nähe der Pfarrkirche der Heiligen Jungfrau Maria. Es handelt sich um eine barocke Steinbrücke aus dem 18. Jahrhundert über dem Bach Jedlica.

2 Minimuseum pivovarnictví v Domě městských tradic

Najdeme zde fotografie a pohlednice dávných hospod a zájezdních hostinců v Kowarech. Kolekci obohacují sbírky starých porcelánových zátek a lahví pocházejících mimo jiné z Městského pivovaru v Kowarech. Před budovou čeká na návštěvníky socha sládky. Jak muzeum, tak socha vznikly v rámci projektu s názvem „Objevování polsko-německých pivovarnických tradic“.

3 Benátky Krkonoš

Město Kowary bylo založeno před staletími v malebném údolí potoka Jedlica. Jelikož budovy stojí na obou stranách této horské říčky, vznikla potřeba vybudovat na ní nebo překonat ji menšími či většími, hezčími i ošklivějšími mosty, můstkami a lávkami všeho druhu. Dnes jich můžeme napočítat už přes 50! Nejcenější z kowarských přemostění můžeme najít v kowarském historickém centru, v sousedství farního kostela Nejsvětější Panny Marie. Je to barokní kamenný most na Jedlici z 18. století.

4 Browar Miejski (Stadtbrauerei), StraÙe Ludwika Waryñskiego

Das Gebäude wird um die Jahrhundertwende vom 19. zum 20. Jahrhundert datiert. Die Engelhardt-Brauerei, auch Browar Miejski genannt, belieferte einen Großteil der Hotels, Restaurants, Gasthöfe und Wirtshäuser in und um die Stadt Kowary mit Bier. Die Brauerei war bis in die sechziger Jahre des letzten Jahrhunderts in Betrieb. Das Gebäude wurde in den siebziger Jahren des 20. Jahrhunderts wegen seines schlechten Zustands abgerissen. Beim Abriss des Gebäudes wurden in einen Pfeiler eingemauerte Gold- und Silbermünzen entdeckt. Die Entdeckung war eine große Sensation. Ende der siebziger Jahre des 20. Jahrhunderts wurde an der Stelle der ehemaligen Brauerei ein Pavillon errichtet, in dem eine Bierhalle namens „Cyrulik“ eingerichtet wurde. Dieser Pavillon existiert heute nicht mehr. Die einzige Spur von Browar Miejski ist das ehemalige Wohn- und Bürogebäude der Brauerei.

5 Pfarrkirche der Heiligen Jungfrau Maria

Das älteste Denkmal der Stadt ist die Kirche am Franziskanerplatz. Sie wurde erstmals im 13. Jahrhundert erwähnt. Die Kirche ist

4 Městský pivovar na ul. Ludwika Waryñskiego

Zeik budovy se datuje do přelomu 19. a 20. století. Engelhardtův pivovar zvaný také Městský pivovar zásoboval pivem většinu hotelů, restaurací, zájezdních hostinců a hospod v Kowarech a okolí. Pivovar fungoval do 60. let minulého století. V 70. letech 20. století byla budova zbořena kvůli špatnému technickému stavu. Při bourání budovy byly objeveny zlaté a stříbrné mince zadržané do sloupu. Tento objev vyvolal nemalou senzaci. Ke konci sedmdesátých let byl na místě starého pivovaru postaven pavilon, kde vznikl výčep zvaný „Cyrulik“. Dnes už pavilon neexistuje. Jedinou stopou po Městském pivovaru je bývalá obytná a kancelářská budova pivovaru.

5 Farní kostel Nejsvětější Panny Marie

Nejstarší městskou památkou je kostel, který stojí na Františkánském náměstí. První zmínka o něm pochází ze 13. století. Kostel je v gotickém slohu s věží zakončenou plechovou helmicí. Z raného středověku se na jedné ze stěn

ein gotisches Gebäude mit einem Turm, der von einer Blechhaube gekrönt wird. Aus dem frühen Mittelalter ist eine geheimnisvolle Skulptur namens „Madonna auf dem Ungeheuer“, an einer Turmwand erhalten geblieben. Bemerkenswert sind der spätbarocke Altar und die Kanzel sowie der Orgelprospekt. Die Malereien des Malers

věže dochovala tajemná plastika zvaná „Madona na nestvůře“. Pozornost si zaslouží pozdně barokní oltář, kazatelna a varhanní prospekt. Úchvatné jsou malby, které na dřevěný strop provedl malíř Jan Lorenz a jeho bratři. Z nich je nejvýmluvnější vyobrazení svaté Trojice, archy úmluvy a apokalyptické vize

Jan Lorenz und seiner Brüder, die sich an der Holzdecke befinden, sind entzückend. Am aussagekräftigsten sind die Darstellung der Heiligen Dreifaltigkeit, die Bundeslade und die apokalyptische Vision vom Ende der Welt. In der Nähe dieses Gotteshauses befinden sich das römisch-katholische Pfarrhaus, das 1779-1783 erbaut wurde, und die Statue des heiligen Franz von Assisi.

6 Lapidarium an der Kirche

Hier findet man u.a. Grabkapellen aus dem 18. und 19. Jahrhundert, wertvolle alte Grabsteine, ein Denkmal für die Opfer

konze světa. V sousedství svatostánku se nachází budova římskokatolické fary postavená v letech 1779-1783 a socha sv. Františka z Assisi.

6 Lapidarium u kostela

Najdete zde mj. pohřební kaple z 18. a 19. století, cenné staré náhrobky, pomník věnovaný památce obětí prusko-rakouské války z roku 1866 a pamětní desku věnovanou obyvatelům Kowar, kteří zahynuli v bojích a bitvách 1. světové války. Nejzajímavějším přírodním prvkem kostelního lapidária

des Deutschen Krieges von 1866 und eine Gedenktafel für die Einwohner von Kowary, die während der Kämpfe und Schlachten des Ersten Weltkriegs gefallen sind. Das interessanteste Naturelement des Lapidariums an der Kirche ist eine junge „Papst-Eiche“, die 2006 zum Gedenken an das Pontifikat von Papst Johannes Paul II. gepflanzt wurde.

je mladický „papežský dub“ vysazený v roce 2006 k uctění pontifikátu papeže Jana Pavla II.

7 Altstadt von Kowary

Die Altstadt umfasst das Stadtzentrum und ist ein einzigartiger Ort, an dem man die Geschichte und das Vergehen der Zeit spüren kann. Historische, wunderschön renovierte, farbenfrohe Mietshäuser stehen immer noch Seite an Seite mit den grauen Häusern, die auf eine Renovierung warten. Die Altstadt verändert sich jedoch langsam. Die einst heruntergekommenen und traurigen Mietshäuser werden nun zu fröhlichen und bunten Häusern. Diese

7 Kowarské historické centrum

Historické centrum zahrnuje oblast samotného středu města a je to neobyčejné místo, kde můžete pocítit ducha historie a plynoucího času. Památné, krásně renovované barevné kamenné domky zde stojí vedle těch stále ještě tmavošedých, které na svou obnovu teprve čekají. Avšak historické centrum se pomalu mění. Kdysi oprýskané a smutné kamenné domky se dnes stávají veselými budovami plnými barev.

ältesten und interessantesten, zwei- oder dreihundert Jahre alten Gebäude stehen an 1 Maja - Straße. Die interessantesten Teile der Altstadt von Kowary sind für den Fahrzeugverkehr gesperrt und bilden heute eine reizvolle Stadtpromenade.

Ty nejstarší a nejzajímavější domy staré dvě, tři sta let stojí hned na ulici 1 Maja. Z těch nejzajímavějších částí kowarského historického centra zmizel silniční provoz a jsou dnes půvabnými pěšími zónami.

8 Rathaus

Dieses klassizistische Gebäude wurde in der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts nach einem Entwurf des Architekten CH.V.Schultze an der Stelle des ehemaligen Gerichtsg-

8 Městská radnice

Samotná budova má klasicistní charakter a byla vystavěna namísto bývalého Soudního domu v druhé polovině 18. století podle návrhu architekta

bäudes errichtet. In der Eingangshalle des Rathauses befindet sich eine spätbarocke Wandmalerei mit der Darstellung des Stadtwappens mit dem preußischen Adler. Sie wurde wahrscheinlich nach 1945 aus ideologischen Gründen übermalt. 1992/1993 wurde sie bei Restaurierungsarbeiten wieder freigelegt. An den Wänden und an der Decke des Ratsherrensaals sind Genreszenen zu sehen, die die wichtigsten Tätigkeitsbereiche der alten Einwohner von Kowary symbolisieren: Bergbau und Schmiedekunst. Andere Wandmalereien zeigen einen Berg-

F. Schultzeho. V hale radnice můžete vidět pozdně barokní malbu s vyobrazením městského znaku s pruskou orlicí. Pravděpodobně po roce 1945 byla z ideologických důvodů přemalována. Opětovně byla odhalena na přelomu let 1992/1993 v rámci renovačních prací. Na stěnách a stropě Sálu koňšelů jsou k vidění žánrové scény symbolizující hlavní oblasti činnosti někdejších kowarských měšťanů: hornictví a kovářství. Další malby zobrazují horského poutníka, vyšivačku a idylický výjev.

wanderer, eine Stickerin und eine idyllische Szene. Die Szene rechts am Eingang zeigt die Huldigung der Bürger der Stadt an Friedrich den Großen im Jahr 1742, als die Stadt Kowary, zusammen mit anderen Städten der Provinz Schlesien nach dem Deutschen Krieg in den Besitz des Königreichs Preußen überging. Dieses Wandgemälde wurde bei Restaurierungsarbeiten zur Jahreswende 2010/2011 freigelegt.

Oproti tomu scéna na pravé straně u vstupu vyjadřuje úctu, kterou obyvatelé města vzdali Fridrichovi Velikému v roce 1742, kdy Kowary spolu s dalšími městy Slezské provincie přešly po prusko-rakouské válce do správy Pruského království. Tato malba byla odhalena během konzervátorských prací prováděných na přelomu let 2010/2011.

9 Anakapelle

Die Kapelle ist mit den Anfängen des religiösen Lebens in der Bergbausiedlung im 14. Jahrhundert verbunden. Zu einem unbestimmten Zeitpunkt stürzte die Kapelle ein. Die Renovierung dessen, was erhalten blieb, erfolgte erst 1772. Der Architekt und Erbauer der Kapelle war Kaspar Jentsch. Die Kapelle wurde auf dem Grundriss einer Ellipse errichtet. Auf der Ostseite schließt sich ein quadratischer, niedriger Sakristeianbau an. Das Ganze wird von einer achteckigen Laterne gekrönt, die mit einer Zwiebelhaube

9 Kaple sv. Anny

Kaple je spojena s počátky náboženského života v hornické osadě ve 14. století. V blíže neurčené době se kaple zřítíla. K opravě toho, co se zachovalo, došlo teprve v roce 1772. Architektem a staviteltem kaple byl Kaspar Jentsch. Kaple byla založena na elipsovitém půdorysu. Z východní strany k ní přiléhá čtvercová nízká přístavba sakristie. Celá stavba je ukončena osmibokou laternou, která je přikryta cibulovitou kopulkou. Ve svatostánku se zachovalo téměř komplet-

bedeckt ist. Das Gotteshaus hat seine spätbarocke Innenausstattung fast vollständig erhalten. Der Hauptaltar stimmt mit der Widmung der Kapelle überein und ist der heiligen Anna gewidmet.

ní pozdně barokní vybavení interiéru. Hlavní oltář byl vybudován na počest sv. Anny, již je celá kaple zasvěcena.

10 Palast „Nowy Dwór“

Dieses Gebäude wurde 1570 von Kasper Schaffgotsch, dem Gutsherrn von Kowary, erbaut. Die letzten Besitzer des Palastes waren Feodora und Heinrich von Reuß, die auf dem bewaldeten Hügel an Wojska Polskiego-Straße im Ortsteil Wojków bestattet

10 Zámek Nový Dvůr (Nowy Dwór)

Stavba byla vybudována v roce 1570 pánem kowarského panství, Kaspem Schaffgotschem. Posledními majiteli zámku byli Feodora a Heinrich von Reuss, kteří jsou pochováni na zalesněném pahorku na ul. Wojska Polskiego ve čtvrti Wojków. Princezna Feodora

wurden. Prinzessin Feodora von Reuß war mit den europäischen Königshäusern verwandt. Ihre Urgroßmutter war die britische Monarchin Victoria und ihr Großvater war der deutsche Kaiser Friedrich III. In der Zeit nach dem Zweiten Weltkrieg beherbergte der Palast eine Reihe von Einrichtungen, darunter das Amt für Öffentliche Sicherheit oder ein Hotel für Krankenschwestern. Der letzte Eigentümer dieses Gebäudes, bevor es in private Hände überging, war das Kernforschungsinstitut in Świerk bei Warschau. Es ist erwähnenswert, dass der Dichter Julian Tuwim sich 1947 in diesem Palast aufhielt. Heute ist der Palast im Privatbesitz und ist für Touristen nicht zugänglich.

11 Krankenhaus „Bukowiec“

Das Gebäude des ehemaligen Sanatoriums, des heutigen Krankenhauses „Bukowiec“, wurde 1916-1919 von der Sozialversicherungsanstalt „Schlesien“ aus Breslau gebaut. Bis Ende der siebziger Jahre des 20. Jahrhunderts wurden dort die schwersten Fälle von Tuberkulose behandelt. Während des Ersten und Zweiten Weltkriegs waren die hiesigen Patienten die deutschen Soldaten. Józef Gielniak, ein bekannter Grafiker, war

von Reuss byla v příbuzenských vztazích s evropskými královskými rody. Její prababičkou byla britská panovnice Viktorie a jejím dědečkem německý císař Fridrich III. V období po 2. světové válce měly na zámku své sídlo různé instituce, mj. Úřad pro veřejnou bezpečnost nebo hotel pro zdravotní sestry. Posledním majitelem objektu před jeho prodejem do soukromých rukou byl Ústav pro jaderný výzkum se sídlem v obci Świerk u Varšavy. Jednou z pozoruhodných zajímavostí je skutečnost, že na zámku v roce 1947 pobýval slavný polský básník Julian Tuwim. Dnes je zámek v soukromém vlastnictví a není přístupný veřejnosti.

11 Nemocnice Bukovec (Bukowiec)

Budovu bývalých lázní, dnešní nemocnici Bukovec, nechala postavit Správa sociálního zabezpečení „Slezsko“ se sídlem ve Vratislavi v letech 1916-1919. Do konce 70. let 20. stol. se v ní léčily nejtěžší případy tuberkulózy. V dobách 1. a 2. světové války byli jejími pacienty němečtí vojáci. V letech 1958-72

von 1958 bis 1972 ein Mitarbeiter dieses Krankenhauses. Im Flur des Haupteingangs des Gebäudes befindet sich eine kleine Ausstellung, die diesem Künstler gewidmet ist.

12 Józef Gielniak

Dieser herausragende polnische Grafiker, ein in Frankreich geborener Pole, kam 1953 zur Behandlung einer Lungentuberkulose nach Kowary und blieb hier für immer. Die Hauptthemen seiner Werke waren die Krankheit, mit der er zu kämpfen hatte, und die Architektur des Krankenhauses „Bukowiec“ sowie des nahe gelegenen Krankenhauses „Wysoka Łąka“ (Hohe Wiese). Ab 1956 studierte er im Einzelunterricht bei Professor Stanisław Dawski an der Staatlichen Hochschule für Bildende Künste in Breslau.

Er schuf fast ausschließlich Linolschnitte und hinterließ mehrere Dutzend Werke. Trotz der wenigen Werke, die er geschaffen hat, gilt er als einer der bedeutendsten zeitgenössischen polnischen Grafiker.

v nemocnici pracoval známý polský výtvarník Józef Gielniak. V síni za hlavním vchodem do budovy se nachází malá výstava věnovaná tomuto umělci.

12 Józef Gielniak

Významný polský výtvarník, Polák narozený ve Francii, dorazil do Kowar v roce 1953 na léčeni tuberkulózy plic a zůstal zde natrvalo. Hlavním tématem jeho prací byla nemoc, se kterou se potýkal, a také architektura nemocničních budov Bukovec a nedaleké Vysoké Louky. Od roku 1956 studoval v rámci individuálního studijního plánu u profesora Stanisława Dawského ze Státní vysoké školy výtvarných umění (PWSSP) ve Vratislavi. Vytvářel téměř výhradně linoryty. Zůstalo po něm několik desítek prací. Přestože dílo, jenž vytvořil, je nepočtené, je považován za jednoho z nejvýznamnějších současných polských výtvarníků.

13 Nemocnice Vysoká Louka (Wysoka Łąka)

Budova bývalých lázní a dnes Vojvodské nemocniční centrum Jelenohorské kotliny – oddělení plicních nemocí a tuberkulózy – Kowary. Eklectická stavba postavená podle vzoru vysokohorských lázní v Davosu ve Švýcarsku byla předána k užívání v roce 1902. Autorem architektonického návrhu byl Karl Grosser, architekt z Vratislavi. Vstoupíme-li dovnitř nemocnice Vy-

kenhauses „Wysoka Łąka“ betritt, wird man in der Eingangshalle im Erdgeschoss von einem jungen Mann namens Ilioneus begrüßt, der zwischen wunderschönen Säulen mit Kapitellen, die mit Blumenmotiven dekoriert sind, steht. Im ersten Stock kann man den schönen Speisesaal mit Plafonds und Wänden, die mit Blumenmotiven dekoriert sind, sowie die herrlichen Kronleuchter an der Decke bewundern. Gegenüber dem Speisesaal befindet sich die Krankenhauskapelle mit einer Balkendecke. Das Gebäude

soká Louka, v hale v přízemí nás mezi krásnými sloupy s kapitály zdobenými rostlinnými motivy uvítá jinoch Ilioneus. Na prvním patře můžeme obdivovat překrásnou jídelnu s plafondy, stěnami zdobenými rostlinnými motivy a na stropě zavěšenými honosnými lustry. Naproti jídelně se nachází nemocniční kaple s trámovým stropem. Při návštěvě budovy je třeba se řídit běžnými pravidly platnými v zařízeních tohoto typu a respektovat klid zde pobývají-

kann gemäß den allgemeinen Regeln, die für diese Art von Einrichtungen gelten und unter Berücksichtigung der Ruhe dortiger Patienten besichtigt werden. Die organisierten Gruppen müssen für ihren Besuch eine Genehmigung der Krankenhausleitung einholen.

14 Grabmäler der Familie von Reuß

Auf einem bewaldeten Hügel befinden sich namenlose Grabmäler. Hier ruhen die letzten Vorkriegsbesitzer des Palastes „Nowy Dwór“, das herzogliche Ehepaar Heinrich XXX. von Reuß und seine Frau Feodora. Etwas weiter nordöstlich befindet sich die Grabstätte von Marie Clementine, der Schwester Heinrichs. Die Doppelgruft, die von zwei massiven, in den umliegenden Felsen eingelassenen Platten bedeckt ist, wurde 1923 errichtet. Die Prinzessin Feodora von Sachsen-Meiningen beging 1945 Selbstmord. Ihr Ehemann war sechs Jahre zuvor gestorben. Auf Wunsch des Ehepaares sind die Grabsteine ohne Epitaphien.

cích pacientů. Organizované skupiny musí mít k návštěvě souhlas ředitelství nemocnice.

14 Rodinné hrobky von Reussů

Na zalesněném pahorku se nacházejí bezejmenné hrobky. Spočívají v nich poslední předváleční majitelé zámku Nový Dvůr – knížecí pár Heinrich XXX. von Reuss a jeho manželka Feodora. Kousek dál na severovýchod najdeme hrobku Marie Klementiny – Heinrichovy sestry. Dvojitá hrobová krypta přikrytá dvěma masivními deskami, zakomponovaná do okolních skalek, vznikla v roce 1923.

Princezna Feodora Sasko-Meiningenská v roce 1945 spáchala sebevraždu. Její manžel zemřel o šest let dříve. Na přání manželů nebyly náhrobní desky opatřeny žádnými epitafy.

15 Wissenszentrum über die Braukunst im ehemaligen Hotel Wilhelmshöh

Das Gebäude wurde Ende des 19. Jahrhunderts errichtet. Neben den Gästezimmern verfügte es auch über ein großes Restaurant und einen Tanzsaal. Nach 1945 wurde das Gebäude renoviert und für die Unterbringung von sowjetischen Offizieren, die den Uranabbau in Kowary überwachten, umge-

15 Centrum znalostí o pivovarnictví v bývalém hotelu Wilhelmshöh

Budova vznikla ke konci 19. století. Kromě pokojů pro hosty měla také velký restaurační a taneční sál. Po roce 1945 byla stavba restaurována a adaptována na byty pro sovětské důstojnictvo dohlížející na práce při těžbě uranové rudy v Kowarech. Dnes

baut. Heute ist es ein Mehrfamilienhaus. Im Wissenszentrum über die Braukunst ist eine Dauerausstellung mit historischen Fotos und Postkarten zu sehen, die ehemalige Hotels, Pensionen und gastronomische Einrichtungen in Kowary zeigen. Es werden hier auch Bücher über die Geschichte des Brauens und des Bieres präsentiert. Vor dem Zentrum steht eine Holzbank des Brauers. Sowohl die Bank als auch das Zentrum wurden im Rahmen des Projekts „Entdeckung der polnisch-deutschen Brautraditionen“ geschaffen.

je zde obytný dům. V Centru znalostí o pivovarnictví si můžete prohlédnout stálou expozici historických fotografií a pohlednic spojených s dávnými hotely, penziony a gastronomickými objekty v Kowarech. Můžete se také seznámit s knihami pojednávajícími o historii pivovarnictví a piva. Před centrem stojí dřevěná Sládkova lavička. Jak lavička, tak i centrum vznikly v rámci realizace projektu „Objevování polsko-německých pivovarnických tradic“.

16 Quelle „Jola“

Einst hieß die Quelle Graf Pükler. Den Legenden nach wurde aus dieser Quelle das Wasser für die Bierherstellung in Kowary geschöpft. Im Rahmen des Projekts „Entdeckung der polnisch-deutschen Brautraditionen“ wurde die Quelle 2020 renoviert.

16 Studánka Jola

Kdysi nosila jméno hraběte Püklera. Jak praví pověst, právě z této studánky se brala voda na výrobu kowarského piva. V rámci projektu s názvem „Objevování polsko-německých pivovarnických tradic“ byla v roce 2020 provedena její renovace.

17 Herberge „Bukowa Chata“ (Buchenbaude)

Die Geschichte dieses Ortes geht auf die Zeit zurück, als „Stary Trakt Kamienogórski“ (Alte Straße von Landeshut) an einer alten, ausladenden Buche vorbei in Richtung des Bobrzak-Passes führte. Nach diesem Baum wurde das Forsthaus benannt,

17 Turistická Buková chata (Bukowa Chata – Buchenbaude)

Historie tohoto místa má svůj začátek v dobách, kdy bývalá Kamenohorská cesta vedla kolem starého, rozložitého buku směrem k průsmyku pod Bobrzakem. Právě podle tohoto stromu byla pojmenována lesní chata, která

das den Reisenden Unterschlupf bot. Später wurde es in ein Gasthaus mit einigen Betten umgewandelt. Mit der Zunahme des Fremdenverkehrs im Riesengebirge wurde das kleine Holzgebäude zu Beginn des 20. Jahrhunderts durch ein gemauertes Gebäude ersetzt. Die Buche, die dem alten Gasthaus und der Herberge ihren Namen gab, soll etwa 300 Jahre alt gewesen sein. Der Durchmesser seines Stammes betrug 5 m und der Durchmesser der Krone sogar ca. 40 Meter. Leider wurde der Baum nach dem Zweiten Weltkrieg gefällt.

poskytovala přístřeší cestovatelům. V pozdějších dobách byla přeměněna na hostinec s několika místy pro nocleh. S nárůstem turistického ruchu v Krkonoších byla malá dřevěná budova na počátku 20. století nahrazena zděnou stavbou. Buk, podle něhož byl pojmenován starý hostinec i chata, měl být starý asi 300 let. Průměr jeho kmene činil 5 m a průměr koruny až asi 40 metrů. Po 2. světové válce byl strom bohužel pokácen.

18 Bergbausiedlung

Die Bergbausiedlung wurde zwischen 1949 und 1952 erbaut und besteht aus 57 Gebäuden. Das Projekt umfasste auch den Bau einer Kinderkrippe, eines Kindergartens, einer Grundschule, eines allgemeinbildenden

18 Hornické sídliště

Vzniklo v letech 1949–1952 a skládá se z 57 budov. V rámci projektu byly postaveny také jesle, mateřská škola, základní škola, všeobecné gymnázium a dům kultury. Jedná se o první poválečné sídliště vybudované na zpět

den Lyzeums sowie eines Gemeindezentrum. Diese erste Nachkriegssiedlung, die in den Wiedergewonnenen Gebieten gebaut wurde, ist heute ein interessantes Beispiel für die Architektur des sozialistischen Realismus.

19 Verband Allgemeinbildender Schulen in Kowary

Das Gebäude wurde am 11. September 1951 zur Nutzung übergeben. Heute befinden sich dort das Stanislaw-Lem-Allgemeinbildendes Lyzeum sowie und die Branchenschule des 1. Grades.

20 Kulturhaus

Es wurde in den fünfziger Jahren des 20. Jahrhunderts als Arbeiterkulturzentrum der Industriewerke R-1 erbaut. Vor dem

Haupteingang stehen zwei Skulpturen von Bergleuten mit Werkzeugen. Die Skulpturen aus dem Jahr 1951 sind das Werk des Professors Antoni Mehl von der Staatlichen Hochschule für Bildende Künste in Breslau. Im Aufführungssaal des Kulturhauses befinden sich drei weitere Werke des Professors in Form von Flachreliefs.

získaných územích a v současné době představuje zajímavý příklad architektury socialistického realismu.

19 Komplex všeobecně vzdělávacích škol v Kowarech

Objekt byl předán k užívání 11. září 1951. Dnes se v něm nachází Všeobecné gymnázium Stanisława Lema a Odborná škola 1. stupně.

20 Dům kultury

Vznikl v 50. letech 20. století jako Dělnický dům kultury průmyslových závodů R-1. Před hlavním vchodem stojí dvě sochy horníků s nářadím. Autorem díla pocházejícího z roku 1951 je profesor Antoni Mehl ze Státní vysoké školy výtvarných umění ve Vratislavi.

V promítacím sále střediska se nacházejí tři další práce profesora v podobě basreliéfů.

21 Evangelische Schule

Das Gebäude wurde 1789 nach einem Entwurf von Neumann erbaut. Die Schule, die am 5. Mai 1797 feierlich eingeweiht wurde, beherbergte Klassenräume, Wohnungen für den Rektor, den Prorektor, den Kantor und den Mädchenlehrer. Heute befindet sich hier die Grundschule Nr. 1.

21 Evangelická škola

Objekt byl postaven v roce 1789 podle návrhu Neumanna. Škola byla slavnostně posvěcena 5. května 1797. Její interiér byl určen pro třídy, byty pro rektora, prorektora, kantora a učitele dívek. Nyní se zde nachází Základní škola č. 1.

22 Haus des Pastors

Das Gebäude wurde 1753 vom Steinmetz Hanke aus Krzeszów nach einem Entwurf von Ch. Hademan und M. Weise errichtet. Es entstand im spätbarocken Stil und beherbergte die Wohnung des Pastors. Das Gebäude ist jetzt in Wohnungen umgewandelt worden.

22 Dům pastora

Stavbu vybuďoval v roce 1753 stavitel Hanke z města Krzeszów podle návrhu Ch. Hademana a M. Weiseho. Vznikla v pozdně barokním slohu. Nacházely se v ní byty pastorů. Dnes je Budova pastora přeměněna na byty.

23 Teppichfabrik in Kowary

Die Fabrik nahm ihren Betrieb Mitte des 19. Jahrhunderts auf, nachdem eine Gruppe lokaler Weber 1854 in der türkischen Stadt Smyrna (heute Izmir) ausgebildet worden war. Damals wurden Teppiche durch Knüpfen von Knoten auf hölzernen Webstühlen hergestellt. 1894 wurde das Unternehmen Vereinigte Smyrna-Teppich-Fabriken be-

23 Továrna na koberce v Kowarech

Továrna zahájila svoji činnost v polovině 19. století poté, kdy skupina místních tkalců v roce 1854 absolvovala proškolení v tureckém městě Smyrna (dnes Izmir). V té době se koberce vyráběly vázáním uzlíčků na dřevěných tkalcovských stavech. V roce 1894 byla firma pojmenována Vereinigte Smyrna Teppich

nannt. Zwischen 1906 und 1912 erhielt es neue Webstühle. Dadurch konnten die Teppiche mit 64 Wollfarben gleichzeitig gewebt werden. In der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts erreichte die Produktion 12.000 Quadratmeter Teppiche, und die Produkte aus Kowary wurden nach Skandinavien und sogar nach Amerika exportiert. Nach dem Zweiten Weltkrieg wurde die Fabrik vom polnischen Staat übernommen und setzte die Produktion mit demselben Profil wie vor dem Krieg fort. 1973 wurde dort eine Abteilung für Teppich- und Nadelteppichproduktion eröffnet. Die Fabrik war bis zu ihrer Insolvenz im Jahr 2009 in Betrieb. An der Fassade des Fabrikgebäudes (von der Ogrodowa-Straße) ist ein großes Terrakotta-Mosaik zu sehen, das einen schönen gemusterten Teppich darstellt.

Fabriken. V letech 1906–1912 získala nové tkalcovské stavy, díky kterým bylo možné tkát koberce s použitím 64 barev vlny současně. V první polovině 20. století dosahovala výroba 12 tisíc metrů čtverečních koberců a výrobky z Kowar byly exportovány mimo jiné do Skandinávie a dokonce do obou Amerik. Po 2. světové válce továrnu převzal polský stát, který zde započal další výrobu se stejným profilem jako před válkou. V roce 1973 zde byl spuštěn také provoz vyrábějící zátěžové a jiné koberce. Továrna vyráběla až do svého bankrotu vyhlášeného v roce 2009. Na fasádě tovární budovy od ulice Ogrodowa můžeme vidět mozaiku značných rozměrů z terakoty, která představuje krásný vzorovaný koberec.

24 Ehemaliges Sanatorium „Kowary“

Der Gebäudekomplex ist von einem jahrhundertalten Park mit schönen Bäumen umgeben. Man findet hier u.a. auch den exotischen Tulpenbaum. 1899 kaufte die damalige Sozialversicherungsanstalt in Breslau dieses Gebäude vom Plüschfabrikanten Gebauer und ein Jahr später wurden dort 201 von Tuberkulose genesene Frauen aufgenommen. Von 1900 bis in die frühen siebziger Jahre des 20. Jahrhunderts wurde im Sanatorium Tuberkulose behandelt. Das Gebäude wurde unterschiedlich genutzt – u.a. an der Wende der siebziger und achtziger Jahre des 20. Jahrhunderts befanden sich dort die Innere Abteilung und die Kinderabteilung des städtischen Krankenhauses. Heute ist in einem der Gebäude die Kreisklinik untergebracht.

25 Steinernes Bußkreuz, Jeleniogórska-Straße

Das Kreuz ist eines von vielen mittelalterlichen Rechtsdenkmälern in Niederschlesien. Diese Kreuze wurden auf Kosten des Mörders am Tatort errichtet und hatten in der Regel die eingravierte Tatwaffe. Auf dem Kreuz in Kowary ist eine Lanze eingraviert.

24 Komplex bývalých lázní Kowary

Komplex budov obklopuje stoletý park s překrásným porostem stromů. Najdeme zde mimo jiné exotický liliovník. V roce 1899 tehdejší Správa sociálního zabezpečení ve Vratislavi koupila tento objekt od majitele továrny na plyš Gebauera a o rok později do něj bylo přijato 201 žen na rekonvalescenci po tuberkulóze. Od roku 1900 až do počátku 70. let se v lázních léčila tuberkulóza. Osudy stavby byly všelijaké, mimo jiné zde na přelomu 70. a 80. let fungovalo interní oddělení a dětské oddělení Městské nemocnice. V současné době se v jedné z budov nachází obvodní klinika.

25 Kamenný smírčí kříž na ul. Jeleniogórska

Jedná se o jednu z mnoha památek středověkého práva, které se nacházejí v Dolním Slezsku. Tyto kříže se stavěly na náklady vraha na místě zločinu a zpravidla měly vytesané vražedné nástroje. Na kowarském kříži je vytesané kopí.

26 Sztolnie Kowary – Bergwerk „Liczyrzepa“ (Rübezahl)

Die unterirdische Strecke wurde im Jahr 2000 für Touristen geöffnet. Die Route ist etwa 1.200 Meter lang und verläuft in dem Stollen 9 und 9a. Er ist einer von mehr als zwanzig Stollen, die im Laufe der Jahre der Uranexploration und des Uranbergbaus in Kowary entstanden sind. ACHTUNG!!! Unabhängig von der Jahreszeit beträgt die Temperatur im Stollen ca. 8 Grad Celsius und die Luftfeuchtigkeit erreicht 98 Prozent.

tel. 75 75 28 458, <https://www.jeleniastraga.pl/sztolnie>

27 Miniaturenpark der Niederschlesischen Denkmäler

Der Park wurde im August 2003 von Marian Piasecki geschaffen. Derzeit gibt es über 60 Miniaturen, darunter das Schloss Fürstenstein, das Schloss Moschen oder das Rathaus von Breslau sowie viele andere historische Gebäude in Niederschlesien. Man kann auch eine Wanderung im Riesengebirge unter-

26 Štoly Kowary – důl Krakonoš (Liczyrzepa)

Podzemní trasa otevřela své brány turistům v roce 2000. Trasa měří kolem 1200 metrů a probíhá ve štolách č. 9 a 9a. Je to jedna z více než dvaceti štol, které vznikly v dobách průzkumů a těžby uranu v Kowarech. POZOR!!! Bez ohledu na roční období je teplota panující v podzemí asi 8 stupňů Celsia a vlhkost vzduchu dosahuje 98 procent.

27 Park miniatuur památek Dolního Slezska

Park založil v srpnu roku 2003 Marian Piasecki. Aktuálně má přes 60 miniatuur, z toho mimo jiné zámek Książ (Fürstenstein), zámek Moszna či radnici ve Vratislavi a mnoho dalších památkových objektů Dolního Slezska. Můžete se zde

nehmen, natürlich im Miniaturformat. In der Sommersaison können sich auch die jüngsten Touristen im Spielzimmer des Palastes amüsieren.

také vydat na pouť po Krkonoších, samozřejmě v miniatuře. V letní sezóně mohou ti nejmladší turisté také strávit velice příjemný čas v Zámecké herně.

tel. 75 75 222 42, 661 699 699, <http://www.park-miniatur.com>

28 Museum der Sentiments

In diesem Museum erwartet den Besucher eine Handvoll angenehmer Erinnerungen aus vergangenen Jahren. Dies ist eine hervorragende Gelegenheit, den Jüngsten zu zeigen, wie der Alltag zwischen 1945 und 2000 aussah. Die Ausstellung wurde in den ehemaligen Büroräumen der Teppichfabrik eingerichtet. Hier findet man beispielsweise das Zimmer des Geschäftsführers mit seiner Originalvertäfelung aus den siebziger Jahren des 20. Jahrhunderts, ein Jugendzim-

28 Muzeum sentimentu

Na návštěvníky zde čeká hrst milých vzpomínek z minulých let. Je to dokonalá možnost ukázat těm nejmladším, jak vypadal běžný život v letech 1945–2000. Expozice byla nainstalována v bývalých kancelářích továrny na koberce. Najdeme zde mj. ředitelský pokoj s originálním dřevěným obložením ze 70. let, pokoj pro teenagera z 90. let, obývací s kuchyní

mer aus den neunziger Jahren desselben Jahrhunderts, ein Zimmer mit Großmutter's Küche oder ein Zimmer „nur für Erwachsene“. Insgesamt umfasst die Ausstellung 11 thematische Zimmer. Das Hauptthema des Museums der Sentiments ist die Geschichte der Teppichfabrik in Kowary.

tel. 601 553 876, <https://muzeumsentimentow.pl>

29 Henkerhaus

Ein historisches Gebäude am Stadtrand von Kowary, das vor Jahren vom letzten Henker der Stadt bewohnt wurde. Im Erdgeschoss

dieses Gebäudes wurde eine bizarre Ausstellung von Werkzeugen und Gegenständen eingerichtet, um die mittelalterliche Art der Rechtsdurchsetzung zu veranschaulichen.

tel. 661 524 479, www.domkata.com

u babičky nebo místnost „pouze pro dospělé“. Expozice se skládá celkem z 11 tematických pokojů. Hlavním tématem Muzea sentimentu je historie továrny na koberec v Kowarech.

29 Dům kata

Památková budova na okraji Kowar, v níž před lety bydlel poslední městský kat. V přízemí této budovy byla vy-

tvořena prazvláštní expozice nástrojů a zařízení, která ukazuje, jakým způsobem bylo ve středověku vymáháno dodržování práva.

30 Wyspa.fun

Die Besucher dieses Erholungskomplexes mit Blick auf die Schneekoppe können unter anderem Wasserfahräder und Kanus fahren, sich am Strand entspannen, Beachvolleyball spielen, auf den Stegen spazieren gehen und im Restaurant essen. Für Kinder gibt es Schaukeln und Baumhäuser, Trampolinen und andere Attraktionen.

tel. 530 470 191, <https://wyspa.fun>

30 Wyspa.fun

Hosté tohoto rekreačního komplexu s výhledem na Sněžku si mohou mimo jiné vypůjčit vodní šlapadlo a kánoe, odpočinout si na pláži, zahrát si plážový volejbal, projít se po můstcích a najíst se v restauraci. Na děti zde čekají houpačky a domky na stromech, tobogány, trampolíny a jiné atrakce.

Natur-Sehenswürdigkeiten in Kowary

1 Amerikanischer Tulpenbaum „Marek“

Der Tulpenbaum wächst an einem Privatgrundstück, Ludwika Waryńskiego-Straße 10. Dieser Baum wurde 1997 gepflanzt. „Marek“ ist einer von zwei Bäumen dieser Art, die in Kowary wachsen. Die Heimat dieser Baumart sind die unberührten Wälder der Appalachen. Seit über 300 Jahren wird

Přírodní zajímavosti v Kowarech

1 Liliovník tulipánokvětý Marek

Liliovník roste na soukromém pozemku na ul. Ludwika Waryńskiego 10. Strom byl zasazen v roce 1997. Marek je jedním ze dvou stromů tohoto druhu, které rostou v Kowarech. Domovinou tohoto druhu jsou divoké lesy Apalačského pohoří. Již přes 300 let se sází

dieser Baum auch in Europa als Park- und Zierbaum gepflanzt. In seinem Heimatland gehört der Tulpenbaum zu den höchsten Laubbäumen.

2 Park am Sitz der Forstverwaltung „Śniezka“ (Schneekoppe)

Dieses Gelände ist eine „grüne Insel“ mitten in der Stadt. In diesem Park mit seinen wertvollen alten Bäumen wurde ein Natur- und Lehrpfad mit Informationstafeln eingerichtet, auf denen man mehr über den Wald erfahren und einige seiner Geheimnisse entdecken kann.

3 Fichte „Maciek“

Eines der ältesten Naturdenkmäler dieser Art in Polen. Der Stammumfang beträgt jetzt über 400 cm. Der Baum ist etwa 38 m hoch und gehört somit zu den höchsten Denkmalfichten. Das Alter von „Maciek“ wird auf 230-250 Jahre geschätzt. Aufgrund seiner herausragenden natürlichen Eigenschaften wurde „Maciek“ im Jahr 2012 zum Gewinner des Wettbewerbs um den dicksten Baum der Staatswälder (innerhalb seiner Art) gekürt.

také v Evropě jako parkový a ozdobný strom. Ve své domovině patří liliovník k nejvyšším listnatým stromům.

2 Park u sídla Lesní správy Śnieżka (Śniezka)

Toto místo tvoří „zelený ostrov“ uprostřed města. V parku s cennými starými stromy byla vytvořena přírodní naučná stezka s názornými tabulemi, které pomáhají lépe poznat lesní tematiku a probádat některá tajemství lesa.

3 Smrk Matěj (Maciek)

Jedna z nejstarších přírodních památek tohoto druhu v Polsku. Obvod kmene dnes měří přes 400 cm. Strom je vysoký asi 38 m a to ho činí jedním z nejvyšších památných smrků. Matějův věk se odhaduje na 230-250 let. Díky svým významným přírodním vlastnostem se Matěj stal v roce 2012 laureátem soutěže o nejsilnější strom Státních lesů (v rámci svého druhu).

4 Papst-Eiche

Die junge „Papst-Eiche“ wurde 2006 zum Gedenken an das Pontifikat von Johannes Paul II. gepflanzt. Dieses einzigartige „lebende Denkmal“ wuchs aus einer Eichel, die drei Jahre zuvor von „Chrobry“, der ältesten in Polen, 750 Jahre alten Stieleiche gesammelt wurde.

5 Nootka-Scheinzypresse

Ein großer, langlebiger Nadelbaum, der bis zu einer Höhe von 35 m wachsen kann. Die in Nordamerika natürlich vorkommende Zypresse wurde 1850 nach Europa gebracht und ist seitdem als Zierbaum beliebt. Sie befindet sich bei der Pfarrkirche der Heiligen Jungfrau Maria. Zur Weihnachtszeit wird sie zum originellen Weihnachtsbaum der Stadt.

6 Städtischer Waldpark

Der Park erstreckt sich zwischen den Straßen Matejki, Kwiatowa und Parkowa in Kowary. Ein Teil dieser Parkanlage mit wertvollen, vom Menschen gepflanzten Bäumen geht sanft in einen natürlichen Vorgebirgswald über. Im Park wurden zwischen sowohl häufiger vorkommenden als auch etwas

4 Papežský dub

Mladý „papežský dub“ byl zasazen v roce 2006 k uctění pontifikátu Jana Pavla II. Tento svérázný „pomník živé paměti“ vyrostl z žaludu sebraného o tři roky dříve u „Chrabrého“ – nejstaršího dubu letního v Polsku, kterému tehdy bylo 750 let.

5 Cypřišek nutkajský

Vysoký, dlouhověký jehličnatý strom, který dorůstá do výšky až 35 m. Volně se vyskytuje v Severní Americe, do Evropy byl dovezen v roce 1850 a od té doby se stal oblíbeným ozdobným stromem. Najdeme ho u farního kostela Nejsvětější Panny Marie. V období Vánoc se stává originálním městským vánočním stromečkem.

6 Městský lesopark

Rozprostírá se mezi kowarskými ulicemi Matejki, Kwiatowa a Parkowa. Část parkové úpravy s cennými exempláři porostu zasazenými lidskou rukou plynule přechází v přírodní podhorský les. V parku jsou vytyčeny procházkové pě-

selteneren Bäumen und Sträuchern viele Spazierwege angelegt. Dort wachsen Vertreter der nicht einheimischen Flora, darunter Bäume wie die Kaukasische Eiche, die Schwarzkiefer, die Strobe, die Douglasie oder die Kanadische Pappel, die in diesen Breiten- und Längengrad eingeführt wurden. Die Kinder im Park können sich auf dem Spielplatz und die Jugendlichen auf dem kleinen Skatepark vergnügen.

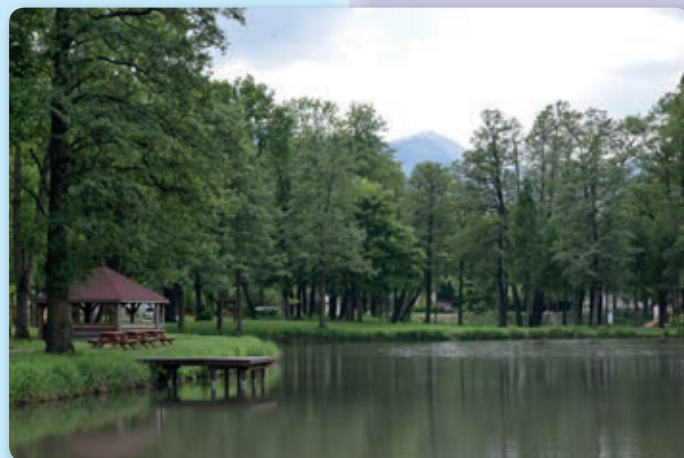
7 Familienerholungspark

An Karkonoska-Straße in Kowary findet man einen attraktiven Ort für die Familienerholung, mit Orten zum Ausruhen und Spielen, die sich auf die Tradition und Geschichte der Stadt beziehen, naturfreundlich sind und für Einwohner und Touristen, die Kowary besuchen, allgemein zugänglich sind. Dort wurden die Fußwege an die zuvor begangenen Pfade und die vorhandenen Pflanzen angepasst. Eine bereits vorhandene Brücke wurde umgebaut und es wurde ein Angeltag errichtet. Ein hölzerner Pavillon und eine geschnitzte Bank, die sich auf die Legende des Wappens von Kowary bezieht, wurden geschaffen.

šinky mezi stromy a křovinami, a to jak těmi běžně známými, tak i trochu vzácnějšími. Rostou zde zástupci nepůvodní flory, z nichž je třeba jmenovat alespoň stromy introdukované do této zeměpisné délky a šířky, jako je dub velkokvětý, borovice černá a vejmutovka, douglaska či topol kanadský. Děti mohou v parku příjemně strávit čas na hřišti, mládež pak v menším skateparku.

7 Rodinný rekreační park

Na ul. Karkonoska v Kowarech naleznete atraktivní místo pro rodinnou rekreaci s prostorem na odpočinek a hry, které navazuje na tradici a historii města, je šetrné k přírodě a dostupné široké veřejnosti i turistům navštěvujícím Kowary. Pěší tahy jsou zde přizpůsobeny dřívě vyšlapaným pěšinkám i okolnímu rostlinstvu. Dřívější můstek byl přestavěn a bylo vybudováno rybářské molo. Vznikl zde dřevěný altán a vyřezávaná lavice navazující na pověst o vzniku kowarského znaku.

8 Uroczysko (Einöde)

Als „uroczysko“ wurden Orte bezeichnet, die mit alten slawischen Kultstätten in Verbindung gebracht wurden, an denen Götter verehrt, Versammlungen und Gerichte abgehalten wurden. Sie galten oft als ein Hort böser Geister. Heute ist dieser Ort ein attraktives Naturgebiet in der Schlucht des Piszczak-Baches.

8 Obětiště

Místa, kterým se tak říkalo, byla spojena s dávnými slovanskými kultovními místy, na nichž se vzdával hold božstvům, probíhaly zde porady a vykonávaly se soudy. Velmi často byla považována za sídlo zlých duchů. Dnes toto místo tvoří přírodně atraktivní oblast, kde meandruje potok Piszczak.

9 Brzeźnik

Auf dem Gipfel von Brzeźnik (555 m über dem Meeresspiegel) findet man eine Gruppe malerischer Felsen, die „Babie Skaty“ („Frauenfelsen“) genannt werden. Auf einem von ihnen befand sich von 1892 bis in die Nachkriegsjahre ein Aussichtspunkt, zu dem ganze Familien aus Kowary an ihren freien Tagen zu gehen pflegten. Heute befindet sich dort eine hölzerne Aussichtsplattform.

9 Brzeźnik

Na vrcholu (555 m n. m.) najdeme skupinu malebných skalek zvaných Babie skály. Od roku 1892 do poválečných let fungovala jedna z nich jako vyhlídkové místo, kam ve volných dnech mířily celé kowarské rodiny.

Thematische Pfade

Tematické stezky

Der Bierpfad

Pivní stezka

Start- und Zielpunkt:

Parkplatz unterhalb des „Dino“-Marktes, Władysława II Jagiellończyka-Straße

Start a cíl:

parkoviště u obchodu Dino na ul. Władysława Jagiellończyka

Wanderzeit: 3 Stunden

Čas chůze: 3 hodiny

Kowary ist eine Stadt, die wir vor allem mit der Smyrna-Teppichfabrik und den Uranminen in Verbindung bringen. Nur wenige wissen jedoch, dass in der Stadt am Bach Jedlica auch Bier gebraut wurde. In einer Urkunde von 1355, in dem die Stadt Kowary zum ersten Mal erwähnt wird, spricht Herzog Bolko II. die Abhängigkeit der Siedlung von Hirschberg an. In dem Dokument heißt es, dass die Einwohner eine Erlaubnis der Hirschberger brauchen, um mit Erz und Schmiedeerzeugnissen handeln und Malz und Bier verkaufen zu dürfen. Dies ist die erste Urkunde aus der Gegend um Kowary, die sich auf das Bier bezieht. Am 17. Februar 1408 beschwerten sich die Einwohner von Hirschberg bei dem böhmischen König Wenzel IV. über die Einwohner von Kowary, die mit Bier handeln. Die Einwohner von Kowary hielten sich nicht an das rechtlich an Hirschberg gewährte Biermonopol. Der nächste Besitzer aus dem ritterlichen Geschlecht Schaffgotsch, Hans I., erreichte schließlich 1454 eine Einigung in dieser Angelegenheit. Diese Einigung beendete eine Zeit, die man getrost als „Bierkrieg“ bezeichnen kann. Ein weiteres für die Stadteinwohner sehr wichtiges Dokument, welches das Thema der Erlaubnis des Bierbrauens betrifft, ist die Urkunde, mit der König Vladislav II. von Böhmen und Ungarn am 4. November 1513 die

Město Kowary je spojené především s Továrnou na smyrenské koberce a uranovými doly. Málo se však ví, že ve městě nad potokem Jedlica se vařilo také pivo. V listině z roku 1355, kde je první zmínka o Kowarech, kníže Boleslav II. Malý nastolil otázku závislosti osady na Jelení Hoře. V dokumentu se praví, že bez souhlasu Jelenohořanů nebudou obyvatelé prodávat rudu ani kovářské výrobky, nebudou obchodovat se sladem a nebudou prodávat pivo. Je to první listina z Kowarska, která se týkala piva. 17. února roku 1408 za-

Stadtrechte an Kowary verlieh. Aus diesem Dokument kann man erfahren, dass die Einwohner der Stadt alle Gnaden, Freiheiten und Privilegien genießen können. Sie dürfen nicht nur verschiedene Handwerksberufe ausüben, sondern auch Bier herstellen und ausschenken. Bedauerlicherweise entpuppte sich die Textstelle über die Befugnisse der Stadt als bloße diplomatische Formel. Sie konnte in der Praxis nicht umgesetzt werden, da das zur Stadt erhobene Dorf noch immer in den Händen der Feudalherren blieb.

Im 19. Jahrhundert entwickelte sich der Tourismus im Riesengebirge. Nach einer Wanderung im Riesengebirge musste ein Wanderer etwas essen und trinken. Zu Beginn des 20. Jahrhunderts gab es hier zwei Brauereien. Die erste von ihnen befand sich in der Nähe des Rathauses. Die Brauerei war bis in die sechziger Jahre des 20. Jahrhunderts in Betrieb und wurde in den siebziger Jahren dieses Jahrhunderts abgerissen. Die zweite Brauerei befand sich in Krzaczyn (einem Stadtteil von Kowary).

sílají Jelenohořané stížnost českému králi Václavovi IV. na Kowařany obchodující s pivem. Kowařané nerespektovali právní monopol na pivo, který byl dán Jelení Hoře. Nakonec další majitel v řadě z rytířského rodu Schaffgotschů, Hans I., v roce 1454 dosáhl smíru. Tato dohoda ukončila období, kterému můžeme klidně říkat „pivní válka“. Další pro obyvatele velmi důležitou listinou hovořící o povolení vařit ve městě pivo je akt udělení Kowarům městských práv ze dne 4. listopadu 1513 z rukou českého a uherského krále Vladislava II. Jagellonského. V této listině se můžeme dočíst, že obyvatelé města mohou využívat všech práv, svoboda privilegií. Mohou provozovat různá řemesla, ale také vařit pivo a čepovat ho v hospodách. Bohužel, část pojednávající o městských právech se ukázala být pouze úřednickou formulací. Její přesný smysl nemohl být uskutečněn v praxi, poněvadž obec, která byla povýšena na město, nadále zůstávala v rukou feudálů.

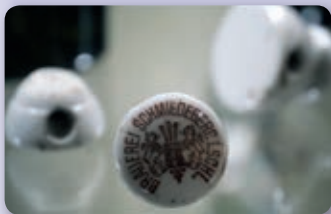
Das Gebäude beherbergte ein Restaurant mit eigener Brauerei. Nach dem Zweiten Weltkrieg wurde das Gebäude zu einem Gemeinschaftsraum und später zu einem Wohnhaus umgebaut.

Der Rundgang beginnt im Haus der Stadttraditionen, in dem sich das Mini-Brauereimuseum befindet. Dann wandern wir zu Mostek Piwowara (Braucher-Brückchen) mit der Holzskulptur eines Brauers. Sie ist eine der Brücken des sog. „Venedigs des Riesengebirges“, die vom Stadtzentrum auf die andere Seite des Baches Jedlica führen. Nach dem Überqueren der Brücke sehen wir die Reste des Gebäudes von Browar Miejski. Heute gibt es nur noch das ehemalige Wohn- und Bürogebäude der Brauerei, das inzwischen vollständig in Wohnungen umgewandelt wurde.

Direkt neben dem ehemaligen Browar Miejski erwartet uns der amerikanische Tulpenbaum „Marek“.

V 19. století se v Krkonoších rozvíjel turistický ruch. Po pěší túře po Krkonoších musel cestovatel něco sníst a vypít. Na počátku 20. století zde působily dva pivovary. První se nacházel blízko radnice. Pivovar fungoval do 60. let a v sedmdesátých letech byl zbourán. Druhý se nacházel v městské části Kowar zvané Krzaczyzna. V budově fungovala restaurace s vlastním pivovarem. Po 2. světové válce byla stavba přeměněna na klubovnu a následně na obytný dům. Výlet zahájíme u Domu městských tradic, kde se nachází Minimizeum pivovarnictví.

Následně se vydáme na Sládkův most s dřevěnou plastikou sládků. Jedná se o jeden z mostů tzv. „Benátek Krkonoš“ vedoucích z centra města na druhou stranu potoka Jedlica. Na druhé straně mostu uvidíme pozůstatky budovy Městského pivovaru. Dnes zde zbyla už jen bývalá obytná a kancelářská budova pivovaru, která je v současné době kompletně adaptována na byty.

Zde na nás vedle bývalého Městského pivovaru čeká liliovník tulipánokvětvý Marek.

Von der Pfarrkirche der Heiligen Jungfrau Maria zur Annakapelle

Start- und Zielpunkt: Parkplatz am Supermarkt „Biedronka“, Władysława II Jagiellończyka-Straße

Wanderzeit: 1-2 Stunden

Wir beginnen unsere Wanderung auf dem Parkplatz des Supermarktes „Biedronka“, Władysława II Jagiellończyka-Straße. Vorbei am Anger Hl. Laurentius, an den Kirchenmauern entlang, erreicht man die Pfarrkirche der Heiligen Jungfrau Maria. Beim Verlassen der Kirche lohnt es sich, einen kurzen Spaziergang um die Kirche herum zu machen und das Lapidarium zu besuchen (Eingang vom Franziskanerplatz und von Jana Matejki-Straße).

Wir verlassen das Kirchengelände und gehen nach oben, entlang 1 Maja-Straße zur Altstadt von Kowary. Das schönste und beeindruckendste Gebäude der Stadt ist das Rathaus. Von der Altstadt aus erreichen wir den Park am Sitz der Forstverwaltung, „Śnieżka“.

Od farního kostela Nejsvětější Panny Marie ke Kapli sv. Anny

Start a cíl:
parkoviště u obchodu Biedronka,
ul. Władysława II Jagiellończyka

Čas chůze: 1-2 hodiny

Naše cestování zahájíme na parkovišti u obchodu Biedronka na ul. Władysława II Jagiellończyka. Přejdeme kolem malého náměstí Skwer św. Laurentiusa a dále půjdeme kolem kostelních zdí, až se dostaneme k farnímu kostelu Nejsvětější Panny Marie. Cestou z kostela stojí za to se krátce projít kolem něj a navštívit lapidarium u kostela (vchod ze strany náměstí Plac Franciszkański a od ul. Jana Matejki).

Opustíme místo u kostela a vypravíme se nahoru ul. 1 Maja do Kowarského historického centra. Jeho nejkrásnější a nejokázalejší budovou je radnice. Z historického centra přejdeme do parku u sídla Lesní správy Śnieżka (Nadleśnictwo Śnieżka). Projdeme si park a vydáme se na Kaplický

ka". Nachdem wir den Park besucht haben, gehen wir zur spätbarocken Annakapelle, die sich auf dem Kapellenhügel befindet. Wenn wir unsere Wanderung fortsetzen, erreichen wir einen Rast- und Erholungsplatz, der ebenfalls einen Besuch wert ist. In der Nähe befindet sich ein Eisenbahnviadukt, neben dem eine Bushaltestelle liegt. Mit öffentlichen Verkehrsmitteln erreichen wir das Stadtzentrum.

Ein Spaziergang in Wojków

Start- und Zielpunkt: Parkplatz hinter dem Rathaus, 1 Maja-Straße

Wanderzeit: 2-3 Stunden

Der Spaziergang beginnt am Brunnen mit dem Wappen von Kowary, der sich in der Nähe des Parkplatzes hinter dem Rathaus von Kowary befindet. Der Brunnen stammt aus dem Besitz der Familie von Braun aus Wiesenthal bei Lähn. Neben dem Brunnen wurden Tafeln mit den Namen polnischer Radsportmeister in den Pflasterbelag eingelassen.

vrch (Kapliczne Wzgórze), na němž byla vybudována pozdně barokní kaple svatě Anny. Jdeme dál a dostaneme se na odpočinkové a rekreační místo, kde také stojí za to se zastavit. Nedaleko uvidíme železniční viadukt a vedle něj se nacházející autobusovou zastávku. Městskou hromadnou dopravu můžeme využít pro cestu zpět do centra města.

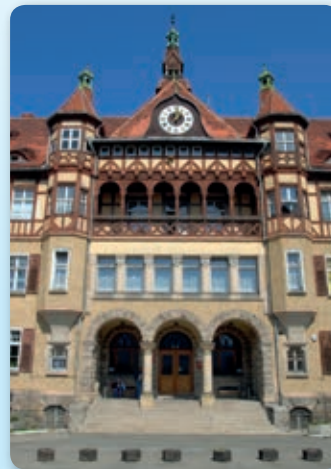
Procházka po Wojkowie

Start a cíl:
parkoviště za radnicí na ul. 1 Maja

Čas chůze: 2-3 hodiny

Nach dem Besuch der „Ruhmshalle der Stars des Polnischen Radsports“ gehen wir zum Parkplatz hinter dem Rathaus von Kowary, überqueren die Brücke über dem Bach Jedlica und gehen Stanisława Staszica-Straße entlang. Hier befinden sich die Gebäude der ehemaligen Evangelischen Schule und des Hauses des Pastors. In Wojków (einem Stadtteil von Kowary) angekommen, be-

suchen wir das Henkerhaus. In der Nähe dieses Hauses, auf einem bewaldeten Hügel befinden sich namenlose Grabmäler aus Sandstein. Hier ruhen die letzten Besitzer des Palastes „Neuer Hof“. Von den Gräbern aus folgen wir Józefa Gielniaka-Straße zum Kreiskrankenhaus „Bukowiec“ und weiter zum Woiwodschäftlichen Krankenhauszentrum des Hirschberger Tals „Wysoka Łąka“. Für den Rückweg empfehlen wir zwei Möglichkeiten.

Der Rückweg für weniger

erfahrene Wanderer

Die erste Route führt entlang Wojska Polskiego-Straße. Auf dem Weg kommen wir an der Kapelle Unserer Lieben Frau von Tschenstochau vorbei, die an der

Procházku začneme u kašny s městským znakem Kowar, která se nachází nedaleko parkoviště za kowarskou radnicí. Kašna pochází z majetku rodiny von Braun z obce Bystrzyca u Wleně. U kašny je ve vydlážděném povrchu zazděna deska se jmény mistrů polské cyklistiky.

Po návštěvě Hvězdné aleje vyjdeme na parkoviště, které se nachází za kowarskou radnicí, a po mostě přes potok Jedlica přejdeme na ul. Stanisława Staszica. Najdeme zde budovy bývalé evangelické školy a Domu pastora. Cestou do Wojkowa (městská část Kowar) navštívíme Dům kata. Nedaleko něj se na zalesněném pahorku nacházejí bezejmenné hrobky z pískovce. V nich spočívají poslední majitelé zámku Nový Dvůr (Nowy Dwór). Od hrodek se vydáme ulicí Józefa Gielniaka k oblastní nemocnici Bukovec (Bukowiec) a dále do Wojvodského nemocničního centra Jelenohorské kotliny Wysoka łouka (Wysoka Łąka). Návrat do centra města navrhujeme ve dvou variantách.

Trasa pro méně

trénované chodce

První trasa vede ul. Wojska Polskiego. Po levé straně mineme kapli zasvěcenou Matce Boží Čenstochovské. Pod kostelem se po pravé straně nachází budova bývalého Wilhelмова hotelu / Wilhelmshöh.

Trasa pro ty odolnější

vede směrem na ves Gruszków. Zde najdeme studánku Jola. Nedaleko studánky roste více než 300 let starý smrk Matěj (Maciek).

Poté kráčíme Bukovou cestou (Droga Bukowa) a dostaneme se na křižovatku

linken Seite steht. Unterhalb der Kirche, ebenfalls auf der rechten Seite, befindet sich das Gebäude des ehemaligen Hotels Wilhelmshöh.

Der Rückweg für beharrliche Wanderer

führt in Richtung Gruszków. Dort befindet sich die Quelle „Jola“. In der Nähe der Quelle steht eine 300 Jahre alte Fichte „Maciek“. Dann wandern wir auf der „Droga Bukowa“ (Buchenstraße) und erreichen die Kreuzung mit dem „Stary Trakt Kamieniogórski“ (Alte Straße von Landeshut), dem wir auf dem grünen Wanderroute folgen. Neben der Wanderroute steht ein Wohngebäude. Dort befand sich einst die „Buchenbaude“ (Buchehaus, Forstschutzhause Buche).

Von der Herberge „Buchenbaude“ machen wir uns auf den Weg zu Aleja Wolności-Straße. Nach einer Viertelstunde auf dem Bürgersteig entlang des Flusses erreichen wir die Promenade an Pocztowa-Straße und nach ein paar weiteren Minuten sind wir wieder an unserem Ausgangspunkt am Stadtbrunnen angelangt.

se starou Kamenohorskou cestou, po níž vede zelená značka. U cesty stojí obytná budova. V ní svého času fungovala turistická Buková chata (Schronisko Bukowe, Buchehaus, Forstschutzhause Buche, Buchenbaude).

Od Bukové chaty se vypravíme směrem k třídě Aleja Wolności. Po chodníku vedoucím kolem potoka dojdeme po čtvrthodince k pěší zóně na ul. Pocztowa a po pár dalších minutách se opět ocitneme v našem startovním bodě u městské kašny.

Bergbauroute

Startpunkt: Dom Kultury (Kulturhaus), Szkolna- Straße 2

Zielpunkt: Endbushaltestelle Kowary Podgórze

Wanderzeit: 4,5-5 Stunden

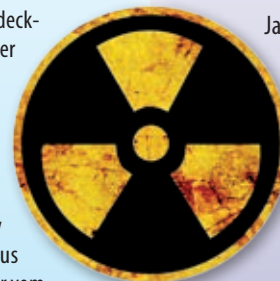
Hornická stezka

Start: Dům kultury na ul. Szkolna 2

Cíl: Konečná zastávka autobusu Kowary Podgórze

Čas chůze: 4,5-5 hodin

Den Legenden nach entdeckte Laurentius Angelus hier am Hang des Berges Rudnik bereits im Jahr 1148 eine reiche Eisenerzader (Magnetit). Die erste schriftliche Erwähnung von Kowary stammt jedoch erst aus dem Jahr 1355, aus einer vom Herzog Bolko II. veröffentlichten Urkunde. Sie bezeugt, dass es zu dieser Zeit in Kowary bereits Bergwerke und Schmieden gab, und dass die hier hergestellten Produkte von den Nachbarstädten, darunter auch Hirschberg, begehrt wurden. Es ist daher anzunehmen, dass die Ent-

Jak praví legendy, bohatou žílou železné rudy (magnetitu) zde na úbočí hory Rudnik objevil Laurentius Angelus (Vavřinec Anděl) již v roce 1148. Avšak první písemná zmínka o Kowarech pochází teprve z roku 1355, a to z listiny vydané knížetem Boleslavem II. Malým (Svidnickým). Z ní vyplývá, že v této době v Kowarech již existovaly jak doly, tak i kovářny, výrobky zde vyráběné byly předmětem obchodu a ucházela se o ně sousední města, mj. Jelení Hora. Proto je třeba připustit, že rozvoj

wicklung des Bergbaus in Kowary, der eng mit dem Schmelzen und der Verarbeitung in den örtlichen Schmieden verbunden ist, schon bald nach der Entdeckung des Eisenerzes begonnen hat. Mit dem Bergbau entwickelte sich auch die Bergbausiedlung. Am 4.11.1513 erhielt Kowary die Stadtrechte. Ab Ende der vierziger

hornictví a kovářství úzce provázaného s tavením a zpracováním v místních kovárnách musel započít nedlouho po objevení železné rudy. Spolu s hornictvím se rozvíjí také hornická osada. 4. 11. 1513 získaly Kowary městská práva. Od konce 40. let 20. století se v Kowarech velmi pružně rozvíjelo dobývání uranu.

Jahre des 20. Jahrhunderts entwickelte sich der Uranbergbau in Kowary sehr dynamisch. Obwohl die Entwicklung des Uranbergbaus in Kowary nur eine kleine Episode im Laufe der Jahrhunderte war, ist sie insofern von Bedeutung, als das heutige Erscheinungsbild der Stadt ihr viel zu verdanken hat. 1947 trafen die ersten sowjetischen Fachleute für Uranbergbau, Prospektion und Geodäsie in Kowary ein. Bergbau- und Prospektionsspezialisten (Geologen, Geophysiker, Bohrer) aus der UdSSR ein, und es begann eine systematische Versorgung mit Maschinen, Ausrüstungen, Spezialgeräten sowie den erforderlichen Werkzeugen und Ausrüstungen. Das Gebiet von Kowary wurde zu einer Zone, die von den Korps für innere

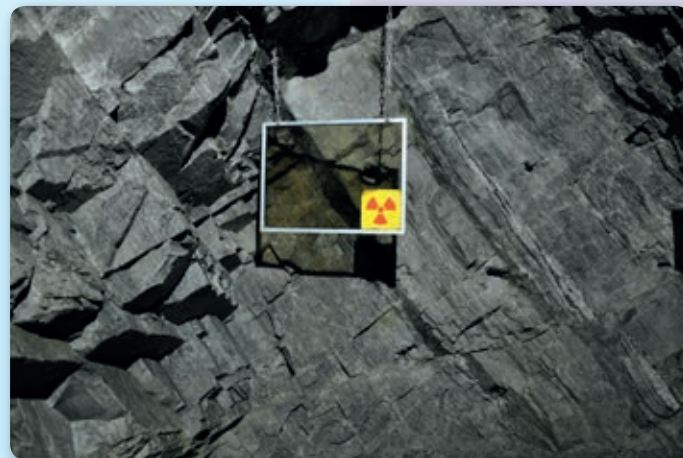
Rozvoj těžby uranu v Kowarech byl sice pouze krátkou epizodou ve staleté historii, avšak natolik významnou, že za dnešní podobu města vděčíme do velké míry právě jí. První sovětsí specialisté na uranové doly, geologické průzkumy a geodézii se v Kowarech objevují v roce 1947. Ze SSSR přijíždějí odborníci na těžbu i průzkumné práce (geologové, geofyzici, vrtači) a začíná systematická dodávka strojů, zařízení, speciální aparatury i nezbytného nářadí a vybavení. Oblast Kowar se stává zónou pod speciální kontrolou KBW a WOP (Vnitřní bezpečnostní sbor a Vojska ochrany pohraničí) – těžba uranu byla utajena. Mnohem více na téma kdysi tajné historie těžby uranu v Kowarech můžete

Sicherheit und den Grenzschutz besonders bewacht wird – der Uranabbau wurde geheim gehalten. Viel mehr über die einst geheime Geschichte des Uranbergbaus in Kowary erfahren Sie aus den Erzählungen der Fremdenführer.

Wir beginnen unseren Spaziergang mit einem Besuch des Kulturhauses, wo wir unser Auto auf dem Parkplatz abstellen. Nach dem Besuch des Städtischen Kulturzentrums folgen wir den Schildern „Szlak Tradycji Górniczych“ (Route der Bergbautraditionen – ein weißes Quadrat mit einem roten Diagonalstreifen

slyšet ve vyprávění průvodců po dvou podzemních turistických trasách, které je možné v Kowarech navštívit – Štola Kowary dolu Krakonoš (Sztolnia Kowary Kopalnia Liczyrzepa) a Důl Podhoří (Kopalnia Podgórze).

Naši procházku začneme návštěvou budovy Domu kultury, u které necháme auto na parkovišti. Po návštěvě Městského kulturního centra se vydáme dál po značkách „Stezky hornických tradic“ (bílý čtvereček s šikmým červeným pruhem a černým piktogramem vchodu do štoly). Držíme se těchto značek a dojde-

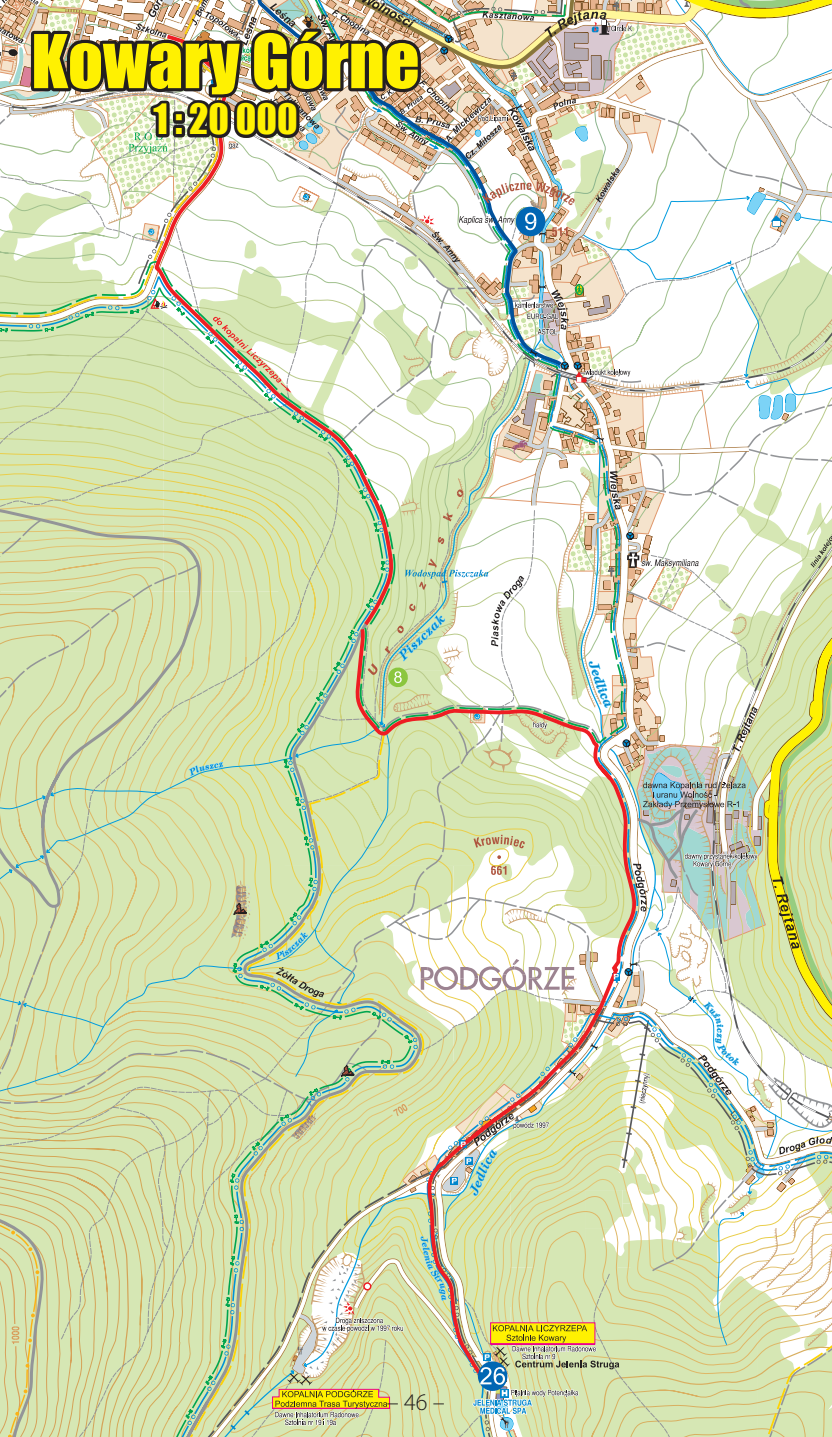
und einem schwarzen Piktogramm eines Stolleneingangs). Wenn wir der genannten Route folgen, erreichen wir den Pfad, der nach Uroczyisko führt. Vorbei an der Trinkwasserfassung auf der rechten Seite geht es hinunter zur Wendestelle für Busse. Wir erreichen die Brücke über dem Bach Jedlica und gehen nach oben entlang Podgórze-Straße. Oberhalb der zweiten Wendestelle für Busse befinden wir uns auf einem Parkplatz für motorisierte Touristen. Wir gehen kurz auf den Parkplatz,

me na stezku, která vede na Obětiště. Cestou z Obětiště mineme po pravé straně zdroj pitné vody a sejdemě dolů směrem k autobusové točně.

Dojdeme k mostu přes potok Jedlica a vydáme se nahoru ulicí Podgórze. Nad druhou autobusovou točnou dojdeme k parkovišti pro motorizované turisty, kteří chtějí navštívit jednu z dvou podzemních turistických tras v Kowarech: Štoly Kowary u hotelu Jelení příkop

Kowary Górne

1:20 000

denn dort befindet sich die Kasse. Eine bequeme Asphaltstraße führt uns zu einer unterirdischen Touristenroute. Vor dem Gebäude befindet sich ein gepflasterter Platz mit einem Unterstand, Holztischen und -sitzen, einem Sommerbuffet und einem Souvenirstand. Nach der Besichtigung des unterirdischen Komplexes kehren wir über die Zufahrtsstraße vom Hotel zu Podgórze-Strasse. Mit dem Lauf des Baches Jedlica wandern wir zur letzten Wendestelle für Busse.

Spaziergang nach Brzeźnik

Start- und Zielpunkt: Hauptbahnhof Kowary, Dworcowa- Straße.

Dauer der Wanderung: 4-5 Stunden

Die Wanderung beginnt vor dem Bahnhof, wo in Zukunft eine Stadtgalerie und eine Touristeninformation geplant sind. Wenn wir uns auf den Weg machen, sehen wir nach einer Weile hinter dem Tor des

(Jelenia Struga). Na chvilku vstoupíme na parkoviště, protože se zde nachází pokladna Štol Kowary u dolu Krakonoš. Pohodlná asfaltová cesta nás doveďe k podzemní turistické trase Štoly Kowary důl Krakonoš. Před objektem se nachází dlážděné prostranství s přístřeškem, dřevěnými stoly a lavicemi, občerstvením a stánkem se suvenýry. Po návštěvě podzemního komplexu se vrátíme příjezdovou cestou od hotelu na ul. Podgórze. Podél Jedlice doputujeme na konečnou zastávku autobusu.

Procházka na Brzeźnik

Start a cíl: Vlakové nádraží Kowary Głównie

Doba trvání výletu: 4-5 hodin

Na výlet vyrazíme od vlakového nádraží, v budoucnu se zde plánuje výstava městské galerie a turistického informačního centra. Když se vydáme na cestu, tak už za chvíli si za průjezdem

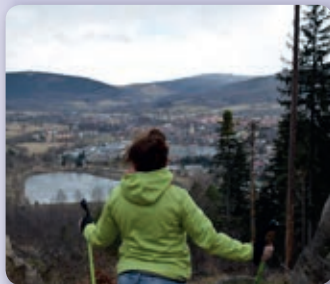

Grundstücks an Jeleniogórska-Straße 2 ein postindustrielles Gebäude aus Ziegeln und Granitblöcken. Dies ist das ehemalige Gaswerk der Stadt, das 1872 in Betrieb genommen wurde. Es war noch in der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts in Betrieb, bis eine Erdgasleitung in die Stadt gelegt wurde.

Hinter dem Bach Jedlica, zwischen den Straßen Zamkowa und Ogradowa, sind die Gebäude und Hallen der ehemaligen Teppichfabrik „Kowary“ zu sehen. In der Nähe befindet sich der Komplex des ehemaligen Sanatoriums „Kowary“. An Jeleniogórska- Straße befindet sich ein steinernes Bußkreuz. Und nun beginnt die Wanderung auf den Berg Brzeźnik.

Wenn man von Brzeźnik herunterkommt, lohnt es sich, den Palast „Nowy Dwór“ aus der Ferne zu betrachten. Vom „Nowy Dwór“ sind es nur wenige Schritte bis zum Eingangstor des Fabrikkomplexes der ehe-

nemovitosti Jeleniogórska 2 všimneme bývalé průmyslové budovy vystavěné z cihel a žulových bloků. Je to bývalá městská plynárna, která byla předána k užívání v roce 1872. Fungovala ještě v první polovině 20. století, než byl do města přiveden dálkový rozvod zemního plynu.

Za Jedlicí mezi ulicemi Zamkowa a Ogradowa uvidíme zástavbu a halu bývalé Továrny na koberce Kowary.

maligen Teppichfabrik. Wir betreten das Fabrikgelände. Wir finden hier den Miniaturpark der Niederschlesischen Denkmäler und das Museum der Sentiments.

Trochu dál můžeme zahlédnout komplex bývalých Lázní Kowary. Na ul. Jeleniogórska nalezneme kamenný smírčí kříž. A teď už vyrazíme na Brzeźnik.

Při sestupu z Brzeźniku stojí za to se z dálky podívat na zámek Nový Dvůr. Od Nového Dvůru zbývá už jen pár kroků, abychom se ocitli v ujezdu do komplexu bývalé továrny na koberce a vstoupili do jejího areálu. Najdeme zde Park miniaturních památek Dolního Slezska a Muzeum sentimentu.

Nach der Besichtigung gehen wir entlang der Fabrikfassade in Richtung Stadt und kommen an einem Mosaik vorbei, das einen gemusterten Teppich darstellt. Von hier aus ist es nur noch ein kurzer Spaziergang zum Bahnhof, von dem aus wir unsere heutige Wanderung begonnen haben.

Po exkurzi se vydáme podél budovy směrem do města, a za chvíli mine-me mozaiku představující vzorovaný koberec.

Odtud už je to jen kousek na vlakové nádraží, kde naše dnešní putování započalo.

Zittau

Zittau ist eine Stadt im südwestlichen Teil Deutschlands, direkt an der Grenze zur Tschechischen Republik und zu Polen. Die Siedlung mit dem lateinischen Namen Sitavia wurde erstmals im 13. Jahrhundert erwähnt. 1255 erhielt Zittau das Stadtrecht vom böhmischen König Ottokar II. Zu Beginn des 14. Jahrhunderts erhielt die Stadt ihr

Město Žitava (Zittau) leží v jihozápadní části Německa těsně u hranic s Českou republikou a Polskem. První zmínky o osadě s latinským jménem Sitavia pocházejí ze 13. století. Městská práva udělil Žitavě v roce 1255 český král Přemysl Otakar II. Na počátku 14. století město poprvé získalo městský znak

erstes Wappen und es wurden die ersten Handwerkszünfte gegründet. Bereits im Mittelalter war Zittau ein wichtiges Handelszentrum, in dem sich die Handelswege aus Schlesien, Böhmen und Sachsen kreuzten.

a vznikly první řemeslné cechy. Už od středověku byla Žitava důležitým střediskem obchodu, kde se křižily pevecké cesty ze Slezska, Čech a Saska.

Atrakce v Žitavě a okolí

Sehenswürdigkeiten in und um Zittau

1 Wasserturm mit Löwenrelief

Bis 1864 kam das Trinkwasser nach Zittau aus Brunnen und wurde über eine hölzerne Rohrleitung verteilt. Als Mitte des 19. Jahrhunderts die Wasserversorgung teilweise ausfiel, wurde ein zwölfckiger Wasserturm mit einem kuppelförmigen schmiedeeisernen Dach errichtet. Das Schmuckstück des Turms ist ein Löwenrelief. Es schmückte ursprünglich das Webertor, das 1828 abgebrochen wurde.

1 Vodojem s basreliefem lva

Až do roku 1864 pocházela pitná voda ve městě Žitava ze studní a byla rozváděna dřevěným potrubím. Když bylo v polovině 19. století částečně zavedeno zásobování vodou, byl vybudován dvanáctistranný vodojem s kovanou kopulovitou střechou. Klenotem věže je plastika lva. Ta původně zdobila Tkalcovskou bránu (Webertor), která byla v roce 1828 rozebrána.

2 Kulturhistorisches Museum Franziskanerkloster

Gotische Klosteranlage aus dem 13. Jahrhundert. Während der Reformation wurde sie im Stil der Renaissance umgebaut. Im Inneren sind zahlreiche Epitaphien der Patrizier der Stadt und andere Elemente der barocken Ausstattung erhalten geblieben. Heute beherbergt sie das Stadtmuseum, in dem unter anderem das Kleine Zittauer Fastentuch aus dem Jahr 1573 zu sehen ist.

2 Historické a kulturní muzeum františkánského kláštera

Kláster ve své gotické podobě byl vybudován ve 13. století. V době reformace byl přestavěn v renesančním slohu. Uvnitř se zachovaly početné epitafy měšťského patriciátu a jiné prvky barokního vybavení. Dnes je zde sídlo Městského muzea, kde můžeme vidět mimo jiné Malé žitavské postní plátno pocházející z roku 1573.

3 Kreuzkirche

Das Datum ihrer Entstehung ist nicht bekannt. In alten Chroniken wird ihre Existenz um 1400 erwähnt. Die Kirche wurde auf einem quadratischen Grundriss mit einer Seitenlänge von 16 x 16 m errichtet. Das Palmengewölbe wird von einem einzigen Pfeiler von 12 m Höhe getragen. Während des Dreißigjährigen Krieges diente sie als Verteidigungsbastion. 1643 wurde sie bis auf die Grundmauern niedergebrannt. Dank der finanziellen Unterstützung wohlhabender Familien und der Bürgermeister von Zittau konnte sie 1651 wieder aufgebaut werden. Die Wände und Emporen des Gotteshauses sind mit zahlreichen Epitaphien der Zittauer Familien bedeckt. Im Inneren sind geschnitzte Bänke aus dem Jahr 1654 erhalten geblieben. 1842 wurden Renovierungsarbeiten durchgeführt. Seitdem wurden in der Kirche keine größeren, baulichen oder optischen Veränderungen mehr vorgenommen. Der große Kontrast zwischen den gotischen Mauern des Gebäudes und der barocken Ausstattung verleiht der Kirche einen einzigartigen Charme. 1972 wurde die Kirche säkularisiert. 1986 bemühten sich einige Personen um die Wiederherstellung ihrer Sicherheit. 1990 wurde die Kirche von der Stadt Zittau für eine symbolische Mark gekauft. Seit 1995 kann dort das Große Zittauer Fastentuch besichtigt werden.

4 Fastentücher

Zu den ganz besonderen Sehenswürdigkeiten der Stadt Zittau gehören zwei in Deutschland einmalige Fastentücher. Das Große Zittauer Fastentuch von 1472 enthält 90 Bilder aus dem Alten und Neuen Testament. Das Kleine Zittauer Fastentuch aus dem Jahr 1573, stellt die Kreuzigung dar, die von 30 Symbolen, die mit der Passion in Verbindung stehen, umrahmt wird. Sie

3 Kostel sv. Kříže

Datum jeho vzniku není známo. Ve starých kronikách se připomíná jeho existence kolem roku 1400. Kostel byl vybudován na čtvercovém půdorysu se stranami 16 x 16 m. Palmová klenba je podepřena jedním sloupem vysokým 12 m. V době třicetileté války sloužil jako obranná bašta. V roce 1643 vyhořel do základů. Díky financím zámožných rodin a žitavských starostů byl v roce 1651 obnoven. Stěny a empory chrámu jsou pokryté početnými epitafy žitavských rodin. Uvnitř se dochovaly vyřezávané lavice z roku 1654. V roce 1842 byly provedeny renovační práce. Od té doby se neprováděly žádné zásadní změny konstrukce ani vzhledu kostela. Ohromný kontrast mezi gotickými zdmi stavby a barokním vybavením dodává kostelu jedinečný půvab. V roce 1972 byl kostel sekularizován. V roce 1986 se několik osob pokusilo obnovit jeho ochranu. V roce 1990 ho převzalo město Žitava za symbolickou marku. Od roku 1995 v něm můžeme obdivovat Velké žitavské postní plátno.

4 Malé a velké žitavské postní plátno

K obzvlášť výjimečným památkám města Žitavy patří dvě v Německu unikátní postní plátna. Velké žitavské postní plátno z roku 1472 se skládá z 90 obrazů ze Starého a Nového zákona. Malé žitavské postní plátno pocházející z roku 1573 zobrazuje ukřižování Ježíše a je orámováno 30 symboly spojenými s utrpením Páně. Můžeme si je prohlédnout v Historickém a kulturním muzeu františkánského kláštera. Na celém světě se dochovalo pouze 18 takovýchto pláten. V roce 1999 bylo Velké

<https://zittau.de/pl/turystyka-kultura-i-czas-wolny/warto-zobaczyc/plotna-wielkopostne>

können im Kulturhistorischen Museum Franziskanerkloster besichtigt werden. Auf der ganzen Welt sind nur 18 solcher Fastentücher erhalten geblieben. 1999 wurde das Große Zittauer Fastentuch im Museum Kreuzkirche ausgestellt. Die Vitrine, in der das Fastentuch ausgestellt wurde, ist die größte ihrer Art auf der Welt und wurde in das Guinness-Buch der Rekorde aufgenommen.

žitavské postní plátno přemístěno do Muzea kostela svatého Kříže. Vitrína, v níž je plátno umístěno, je největší konstrukcí tohoto druhu na světě a byla zapsána do Guinnessovy knihy světových rekordů.

5 Salzhau

Kaiser Karl IV. verlieh der Stadt Zittau das Salzstapelrecht. Somit wurde 1389 das Salzhau errichtet. Es war einer der größten Salzspeicher im mittelalterlichen Deutschland. 1511 entstand auf seinen Fundamenten ein dreistöckiges Gebäude. 1572 wurde es auf vier Stockwerke und 1739 auf acht Stockwerke erweitert. Es diente als Salzlager, Marstall, Waffenkammer und Getreidespeicher.

5 Solnice

Čiřař Karel IV. udělil měřtu Žitava právo skladovat sůl. Díky tomu vznikla v roce 1389 Solnice. Byla to jedna z největších sýpek ve středověkém Německu. Na jejích základech vznikla v roce 1511 třípatrová budova. V roce 1572 byla rozšířena na čtyři a v roce 1739 na osm pater. Sloužila jako sklad soli, stáj, zbrojnice a sýpka.

6 Samariterbrunnen

Der Brunnen wurde 1679 vor der Stadtschmiede in der Neustadt errichtet. Es ist ein reich verzierter Barockbrunnen von Johann Friedrich Schmidt. In der Mitte steht ein Pfeiler, der von der Statue einer Frau aus Samara gekrönt wird, die einen Krug in der Hand hält. Zu ihren Füßen befindet sich das Wappen mit einem „Z“, abgeleitet vom Anfangsbuchstaben des Namens der Stadt Zittau.

7 Herkulesbrunnen

Der barocke Brunnen von großer künstlerischer Bedeutung wurde 1708 von Johann Michael Hoppenhaupt zu Ehren Augusts II. des Starken, der als sächsischer Herkules bezeichnet wird, errichtet. Der Sandsteinbrunnen besteht aus einem achteckigen Becken, in dessen Mitte sich eine reich verzierte Säule mit Ornamenten, Zeichen mit Inschriften und Voluten erhebt. Stolz steht Herkules auf der Säule.

8 Rathaus

Das architektonische Hauptmerkmal des Stadtzentrums ist das Rathaus, das zwischen 1840 und 1845 vom Stadtbaumeister Carl August Schramm erbaut wurde. Der Stil erinnert an den italienischen „Palazzo grande“ der Renaissancezeit, enthält aber auch klassizistische Formen. Die Sandsteinfiguren am Portal zeigen Themis mit einem

6 Kašna Samaritánky

Kašna byla postavena v roce 1679 před městskou kovárnou na Novém Městě. Je to bohatě zdobená barokní kašna autora Johanna Friedricha Schmidta. Uprostřed stojí sloup zakončený soškou ženy ze Samary, která drží v ruce džbán. U jejích nohou se nachází městský znak a na něm písmeno „Z“ jakožto první písmeno německého jména města Zittau.

7 Herkulova kašna

Barokní kašnu značné umělecké hodnoty postavil Johann Michael Hoppenhaupt v roce 1708 na počest Augusta II. Silného zvaného saský Herkules. Pískovcovou kašnu tvoří osmiúhelníková nádrž, z jejíhož středu vystupuje bohatě zdobený sloup s ornamenty, štíty s nápisy a s volutami. Na sloupu stojí hrdě Herkules.

8 Radnice

Hlavním architektonickým prvkem centra města je radnice, kterou v letech 1840-1845 vybuodoval městský architekt Carl August Schramm. Svým slohem navazuje na italský „Palazzo Grande“ z období renesance, ale obsahuje také klasicistní formy. Sošky z pískovce, které se nacházejí na portálu, znázorňují Temidu s kodexem v ruce – symbol spravedlnosti a Žofii s knihou, pochodní a sovou – symbol moudrosti.

Kodex in der Hand als Symbol der Gerechtigkeit und Sophia mit einem Buch, einer Fackel und einer Eule als Symbol der Weisheit.

9 Marsbrunnen – auch Rolandsbrunnen genannt

Der Brunnen wurde 1585 im Stil der Renaissance als Symbol für Handel, Handwerk und Industrie erbaut. Früchte, Ähren und ein Weberschiffchen symbolisieren die Quelle des Zittauer Reichtums.

9 Martova kašna – nazývaná také Rolandova kašna

Kašna byla postavena v renesančním slohu v roce 1585 jako symbol obchodu, řemesel a průmyslu. Plody, klasy a tkalcovský člunek symbolizují zdroje bohatství Žitavy.

10 Grüner Born

Vor dem Stadtmuseum steht einer der schönsten Brunnen Zittaus. Seine Metallelemente, das Gitter und die goldene Kugel mit dem kursächsischen Wappen wurden 1679 von Michael Fröhlich geschaffen. In der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts verloren die Brunnen ihren ursprünglichen Zweck als Wasserzufuhr für die Einwohner. Allerdings war Grüner Born mehr als eine einfache Wasserquelle. Gegen Ende des 19. Jahrhunderts wurde dieser Brunnen als wichtiges Kulturdenkmal anerkannt. Seit 1922 steht es am Eingang des historischen Museumsgebäudes.

11 Schwanenbrunnen

Der Brunnen wurde 1710 von den Bildhauern Johann Gottlob Anders und Gottfried Jäch erbaut. Aus dem Sandsteinbrunnen „erhebt“ sich ein reich verzierter, ca. 2,5 Meter hoher Berg aus Muscheln, auf dem ein Schwan sitzt. Aus seinem Schnabel fließt das Wasser. Der Brunnen wurde zur Verherrlichung der Schwäne – der Könige der Wasservögel gebaut. Dieser Brunnen gilt als das Zeichen der Würde, des Friedens und des weitsichtigen Geistes.

12 Fleischerbastei

Die Fleischerbastei ist eine der stärksten Stadtbefestigungen. Sie ist einer von 13 Ba-

10 Grüner Born

Před Městským muzeem se nachází jedna z nejkrásnějších kašen v Žitavě. Její kovové prvky, tj. mříž a zlatou kopuli se saským štítem, vytvořil v roce 1679 Michael Fröhlich. Ve druhé polovině 19. století kašny ztratily svůj původní význam jako zdroj vody pro obyvatele. Avšak Grüner Born byla něco víc než jen obyčejný vodní zdroj. Na konci 19. století byla prohlášena významnou kulturní památkou. Od roku 1922 stojí u vchodu do historické budovy muzea.

11 Labutí kašna

Byla vybudována v roce 1710 sochařem Johannem Gottlobem Andersem a Gottfriedem Jächem. Z pískovcové kašny „vyrůstá“ bohatě zdobená, asi 2,5 metru vysoká hora s mušlí, na které sedí labuť. Z jejího zobáku vytéká voda. Tato kašna byla vybudována na počest labutí – královen vodního ptactva. Kašna je považována za symbol vznešenosti, míru a rozvážného ducha.

12 Řeznická bašta

Řeznická bašta tvoří nejsilnější část městského opevnění. Je to jedna ze 13 bašt vybudovaných v letech 1513–1562. Název bašty říká, že v případě

steien, die zwischen 1513 und 1562 erbaut wurden. Die Bezeichnung „Fleischerbastei“ informiert darüber, dass bei Kriegsgefahr die Männer der Fleischerzunft die Stadt an diesem Abschnitt der Stadtmauer zu verteidigen hatten.

13 Blumenuhr

Im der Nähe der Fleischerbastei wurde 1907 eine bezaubernde Blumenuhr errichtet. Die Ziffern der Uhr sind aus Blumen gestaltet. Sie wird dreimal jährlich mit ca.

4800 Blumen bepflanzt. Im Winter wird die Uhr mit Tannenzapfen, Zweigen und Moos geschmückt. 1966 wurde die Uhr um ein Glockenspiel mit 21 Porzellanglocken aus der Meissener Manufaktur ergänzt.

14 Johanniskirche

Die Kirche wurde erstmals 1291 als eine Kirche, die Johannes dem Täufer geweiht war, schriftlich erwähnt. Dieses Gotteshaus ist das wichtigste sakrale Werk des Architekten Karl Friedrich Schinkel. 1757 fiel die Kirche dem Stadtbrand zum Opfer. Nach

válečného ohrožení měli muži z řeznického cechu za úkol bránit město v této části hradeb.

13 Květinové hodiny

V blízkosti Řeznické bašty byly v roce 1970 vybudovány půvabné květinové hodiny. Číslice na hodinách jsou uloženy z květin. Třikrát do roka se na těchto hodinách vysazuje asi 4000 květin. V zimě jsou hodiny ozdobeny šiškami, větvičkami a mechem. V roce 1966 byl

k hodinám doplněn hrací strojek z 21 porcelánových zvonků pocházejících z míšeňské manufaktury.

14 Kostel sv. Jana

Informace o tomto svatostánku se poprvé objevují v písemných dokumentech z roku 1291, kde je zmíněn jako kostel zasvěcený Janu Křtiteli. Jedná se o hlavní sakrální dílo architekta Karla Friedricha Schinkela. V roce 1757 kostel vyhořel. Znovu vybudován byl po 80 letech. Definitivně byl dokončen s vy-

80 Jahren wurde sie wieder aufgebaut. Sie wurde schließlich 1837 unter Verwendung der alten Türme und Mauern als Kirche im klassizistischen Stil fertig gestellt. Neben dem Rathaus ist sie das dominierende Gebäude im Zentrum der Zittauer Altstadt.

užitím starých věží a zdí v roce 1837 jako kostel v klasicistním slohu. Vedle radnice tvoří druhou dominantu historického centra Žitavy.

15 Ruinen des gotischen Klosters Oybin

Das Kloster wurde in einen Felsenkessel gebaut. Es wird an drei Seiten von Felsen umgeben. Die Akustik an diesem Ort ist erstaunlich. Noch heute finden hier zahlreiche Konzerte statt. Für die Besucher des Klosters ist ein Aussichtsturm zugänglich. Er bietet ein wunderschönes Panorama von Oybin und einen Blick auf das Kloster von oben. Nach der Besichtigung der Klosterterruine lohnt es sich auch, außerhalb der Klostermauern den historischen Friedhof zu besuchen.

16 Burgruinen auf dem Berg Oybin

Die Ruinen sind nahezu perfekt in die Landschaft dieses Ortes komponiert. Die meisten Gänge der Burg sind unterirdisch verborgen. Die Ursprünge der Burg gehen auf das 13. Jahrhundert zurück, als Chvala von Leipa auf dem Berg Oybin einen Wachturm zur Verteidigung errichtete. Im 14. Jahrhundert wurde die Burg ausgebaut und der böhmische König und römische Kaiser Karl IV. stiftete das Zölestinerkloster. Sowohl die Burg als auch das Kloster überstanden die

15 Zřícenina gotického kláštera Ojvín (Oybin)

Klášteř je vybudován ve skalním výklenku. Skála ho obklopuje hned ze tří stran. Akustika tohoto místa je úžasná. Dodnes se tu koná mnoho koncertů. Pro návštěvníky kláštera je zpřístupněna vyhlídková věž. Z ní se rozprostírá krásné panorama Ojvínu i pohled na klášter shora. Po prohlídce zříceniny kláštera stojí za to také vyjít za jeho zdi a navštívit starý hřbitov.

16 Zřícenina hradu na hoře Ojvín

Zřícenina je takřka ideálně zakomponovaná do krajinného rázu tohoto místa. Většina hradních chodeb je schována pod zemí. Počátky hradu hledejme ve 13. století, kdy Chval z Lipé vystavěl na hoře Ojvín obrannou strážní věž. Ve 14. století byl hrad rozšířen, a český král a římský císař Karel IV. zde založil klášter celestiniánů. Jak hrad, tak klášter odolaly husitským válkám. Bohužel se nedokázaly vyrovnat s přírodními živly. V 16. a 17. století úder hromu, požár a sesuv skály proměnily obě impozantní

Hussitenkriege. Bedauerlicherweise fielen sie den Naturgewalten zum Opfer. Im 16. und 17. Jahrhundert verwandelten Blitzeinschläge, Feuer und ein Felssturz die beiden beeindruckenden Gebäude in Ruinen, die nie wieder aufgebaut wurden. Heute sind nur noch wenige Elemente der Mauern und des Turms an der Oberfläche zu sehen. In den unterirdischen Geschossen befindet sich ein Modell des Klosters und des Schlosses.

17 Steinbrüche in Jonsdorf

Ihre Fläche beträgt etwa 35 ha. 1560 wurde die besondere Eignung des Jonsdorfer Sandsteins für die Herstellung von Mühlsteinen entdeckt. Mit dem Abbau und der Förde-

rung wurde jedoch erst 1580 begonnen. Der Sandstein wurde hier 350 Jahre abgebaut. Die Produktion von Mühlsteinen wurde 1918 eingestellt. Der Lehrpfad „Mühlsteinbrüche und Jonsdorfer Felsenstadt“ führt durch ungewöhnliche Gebiete. Hier kann man interessante Felsformationen und eine Reihe von geologischen Sehenswürdigkeiten aus Sandstein bewundern: beispielsweise die Große und die Kleine Felsenorgel.

stavby v ruiny, a nikdy pak už nebyly obnoveny. Dnes můžeme na povrchu vidět pouze pár centimetrů zdí a věž. V podzemí se nachází maketa kláštera a zámku.

17 Lomy u Jonsdorfu

Jejich rozloha činí asi 35 ha. V roce 1560 bylo objeveno, že jonsdorfský pískovec je velmi vhodný pro výrobu mlýnských kamenů. Těžba a výroba však započaly teprve v roce 1580. Pískovec se zde těžil 350 let. V roce 1918 byla výroba mlýnských kamenů ukončena. Naučná stezka nazvaná „Lomy na mlýnské kameny a Jonsdorfské skalní město“

vede neobvyklým územím. Můžeme zde obdivovat zajímavé skalní útvary i řadu pískovcových geologických zajímavostí – například Velké a Malé kamenné varhany.

18 Motýlí dům v Jonsdorfu

Je to osmiúhelníková hala o ploše 500 m², kde můžeme obdivovat asi 250 volně létajících exotických motýlů. Té-

18 Schmetterlingshaus Jonsdorf

Es handelt sich um eine 500 m² große achteckige Halle, in der man rund 250 frei fliegende exotische Schmetterlinge bewundern kann. Fast 35 Arten dieser Insekten stammen aus vier verschiedenen Kontinenten: Süd- und Mittelamerika, Afrika und Südostasien. Umgeben von üppiger Vegetation kann man das vielfältige Verhalten zahlreicher Schmetterlinge beobachten.

měř 35 druhů tohoto hmyzu pochází ze čtyř různých kontinentů: Jižní a Střední Ameriky, Afriky a jihovýchodní Asie. V prostředí bujné flory zde můžeme pozorovat rozmanité chování mnoha stovek motýlů.

19 Zittauer Schmalspurbahn

Die Zittauer Dampfschmalspurbahn fährt in zwei Richtungen. Mit ihr kann man Oybin und Jonsdorf erreichen. Unterwegs sind der alte Bahnhof und Lokschuppen in Bertsdorf sehenswert, durch die die Eisenbahnstrecke führt.

19 Žitavská úzkokolejka

Parní Žitavská úzkorozchodná dráha vede dvěma směry. Můžeme se s ní dostat do obcí Ojvín (Oybin) a Jonsdorf. Cestou stojí za prohlédnutí staré vlakové nádraží a železniční depo v Bertsdorfu, kudy vlak projíždí.

Zittau

1:10 000

Wanderung durch die alte Zittauer Societätsbrauerei – Bierproduktionsweg

Startpunkt: „Societätsbrauerei“, Zittau,
Bahnhofstraße 25

Zielpunkt: „Societätsbrauerei“, Zittau,
Bahnhofstraße 25

Wanderzeit: 2-3 Stunden

Die „Societätsbrauerei“ in Zittau wurde 1845 eröffnet und war bis zur deutschen Wiedervereinigung in Betrieb. Jährlich wurden hier bis zu 30.100 Hektoliter Bier hergestellt. In der ehemaligen Postleitzahl der Stadt Zittau war die Nummer 88 zu finden. Diese Zahl soll sich aus den 88 Restaurants, Gaststätten und anderen Gastronomie- und Hotelbetrieben ergeben haben, in denen Bier aus dieser Brauerei ausgedient wurde.

Výlet po staré Žitavě: Societätsbrauerei – stezka výroby piva

Start: „Societäts-Brauerei“, Zittau,
Bahnhofstraße 25

Cíl: „Societäts-Brauerei“, Zittau,
Bahnhofstraße 25

Čas chůze: 2-3 hodiny

Pivovar „Societäts-Brauerei“ v Žitavě byl otevřen v roce 1845 a fungoval až do sjednocení Německa. Vařilo se tu až 30 100 hektolitřů piva ročně. Ve starém poštovním směrovacím čísle města Žitava se vyskytovalo dvojcísle 88. Říká se, že toto číslo pocházelo od 88 restaurací, hostinců a dalších gastronomických a hotelových objektů, kde se podávalo pivo z tohoto pivovaru.

Die Wanderung beginnt am Brunnen gegenüber der Brauerei, in der Nähe des Wasserturms. Hier beginnt der Weg des für die Bierherstellung benötigten Wassers. Der nächste Ort, der sich bereits auf dem Gelände der Brauerei befindet, ist das Sudhaus. Indem wir dem Produktionsweg des Bieres folgen, gelangen wir in die Keller der Brauerei, in denen sich die Gärbottiche befinden. Im oberen Teil des Kellers erwartet den Besucher eine Informationstafel mit schematischen Darstellungen aller Gebäude auf dem Brauereigelände. Dann gehen wir an den Tanks vorbei und steigen noch tiefer hinab zu den Lagerhallen, in denen sich die Biertanks befinden. Hier kann man den Geschichten über die Lagerung, die Kühlung, die Menge des einst produzierten Bieres, über andere Zittauer Brauereien sowie über heutige Brauereien in der Region (einschließlich derer in Polen und der Tschechischen Republik) zuhören. Der Weg führt nun an dem Garagenkomplex vorbei, in dem die Oldtimer stehen, in denen früher das Bier transportiert wurde. Während der Tour können Sie diese Fahrzeuge sehen und viel über sie erfahren. Der nächste Besichtigungspunkt ist die Brauereivilla. Hier erwartet die Besucher eine Ausstellung mit vielen Souvenirs rund ums Bier. Neben Fotos kann man zahlreiche Modelle von Flaschen, Fässern und Schränken bewundern, die gefunden, restauriert und den Touristen zur Verfügung gestellt wurden.

Procházka začíná u kašny naproti pivovaru, nedaleko vodojemu. Zde začíná cesta vody potřebné pro výrobu piva. Dalším místem, už v areálu pivovaru, je varna. Následujeme cestu výroby dále a dorazíme do sklepních prostor pivovaru, kde se nacházejí fermentační kádě. V horní části sklepení čeká na turisty informační tabule se schematickými obrázky všech budov v areálu pivovaru. Následně projdeme kolem nádrží a sejdeme ještě níže, do skladových hal, kde se nacházejí nádrže na skladování piva. Zde si vyslechneme vyprávění o skladování, chlazení, množství kdysi vařeného piva, jiných pivovarech v Žitavě, ale také o současných pivovarech v tomto regionu (a to i o těch v Polsku a Česku). Nyní cesta vede kolem garážového komplexu, kde stojí historická vozidla, kterými se pivo rozváželo. Během exkurze si můžeme tato vozidla prohlédnout a hodně si o nich vyslechnout. Dalším místem, které navštívíme, je vila pivovaru. Na návštěvníky zde čeká výstava s mnoha památkami spojenými s pivem. Kromě fotografií zde můžeme obdivovat mnoho modelů lahví, sudů a beden, které byly nalezeny, zrestaurovány a zpřístupněny veřejnosti.

Wanderung: „Die Sehenswürdigkeiten von Zittau“

Parken: Bahnhofstraße bei der IHK (bis zu 6 Stunden kostenlos)

Parkhaus in der Stadt; Pfarrstraße 3 (kostenpflichtiger Parkplatz)

Öffentlicher Parkplätze in der Neustadt; Breitestrasse (kostenpflichtiger Parkplatz)

Výlet: „Poznejme památky Žitavy“

Parkoviště: Bahnhofstrasse u IHK (do 6 hodin zdarma)

Víceúrovňové parkoviště na území města; Pfarrstraße 3 (placené parkování)

Veřejné městské parkoviště na Novém Městě; Breitestrasse (placené parkování)

Auf der Route werden wir unter anderem folgende Orte sehen:

1. Stadtmuseum

2. Kreuzkirche mit der einzigartigen und sehenswerten Ausstellung der Zittauer Fastentücher aus den Jahren 1472 und 1573. In der Nähe befinden sich auch zwei Brunnen: Grüner Born und der Schwanenbrunnen

3. „Grüner Ring“, wo man einen riesigen Baum findet – eine Platane, die im Frühling von mehreren tausend Krokussen umgeben ist. Heute ist der „Grüne Ring“ eine grüne Oase, aber früher gab es hier eine Stadtmauer mit Befestigungsanlagen. Hier findet man auch die „Fleischerbastei“ und seit 1902 eine Blumenuhr

4. Salzhäus, neben dem es sich lohnt, einen kurzen Spaziergang zu zwei weiteren Brunnen (Samariterbrunnen und Herkulesbrunnen) zu machen

5. Zittauer Rathaus 1845 im Neorenaissance-Stil erbaut, besticht heute noch durch seine schönen Details im Inneren

6. Marsbrunnen mit Roland

7. Johanniskirche

Na trase uvidíme mimo jiné:

1. Městské muzeum

2. Kostel sv. Kříže s výstavou žitavských pláten z let 1472 a 1573 – unikátní a pozoruhodnou. Nedaleko si můžeme prohlédnout také 2 kašny – Grüner Born a Labutí kašnu

3. „Zelený prstenec“, kde najdeme obrovský strom – platan, který je na jaře obklopen několika tisícovkami krokusů. Dnes je „Zelený prstenec“ zelenou oázou, ale kdysi se zde nacházely městské hradby s opevněním. Najdeme zde také „Řeznickou baštu“ a od roku 1902 květinové hodiny

4. Solnice, kolem které stojí za to si udělat krátkou procházku ke 2 dalším kašnám (Samaritánky a Herkulovy)

5. Radnice v Žitavě. Postavená v roce 1845 v novorenesančním slohu, dodnes přitahuje pozornost krásnými detaily uvnitř interiéru.

6. Martova kašna s Rolandem

7. Kostel sv. Jana.

Eine Wanderung auf den Spuren der Entwicklung des örtlichen Verkehrs

Startpunkt: Parken in der Bahnhofstraße bei der IHK

Zielpunkt: Parken in der Bahnhofstraße bei der IHK

Zusatzinformationen: das Parken auf dem Parkplatz Bahnhofstraße bei der IHK ist bis zu 6 Stunden kostenlos

Eine weitere Möglichkeit ist ein gebührenpflichtiges Parkhaus in der Stadt; Pfarrstraße 3

Procházka po stopách rozvoje místní dopravy

Start: Parkoviště: Bahnhofstrasse u IHK

Cíl: Parkoviště: Bahnhofstrasse u IHK

Další informace: parkování na parkovišti na Bahnhofstrasse u IHK do 6 hodin je zdarma

Další možností je placené parkování na víceúrovňovém parkovišti na území města; Pfarrstraße 3

1. Besuch der Zittauer Brauerei mit einer Ausstellung von Fahrzeugen der ehemaligen PHÄNOMEN Fahrzeugfabrik (später ROBUR). Die Fahrzeuge wurden ab 1888 in Zittau hergestellt. Alles begann mit den Fahrrädern. 1900 wurde das erste Motorrad und 1907 ein dreirädriges Fahrzeug mit einem 2- oder 4-Zylinder-Motor entwickelt. Später wurde die Produktion von anderen Fahrzeugen (PKWs, LKWs, Busse und viele andere Varianten von PKWs und Motorrädern) begonnen. Die Autos der Marke Robur sind sehr bekannt. Einige von ihnen können heute noch bei einem kurzen Rundgang über das ehemalige Fabrikgelände besichtigt werden (das Innere der Gebäude ist nicht zugänglich).

2. Der nächste Ort, der im weitesten Sinne mit Verkehr zu tun hat, ist das Motorrad- und Technikmuseum Großschönau. Wir fahren mit dem Auto oder mit dem Zug vom Bahnhof Zittau nach Großschönau. Das Museum befindet sich an der Hauptstraße. Es beherbergt zahlreiche Fahrzeuge aus der unmittelbaren Region, die hier zwischen 1910 und 1940 produziert wurden. Auch Dampflokotiven, Dampftraktoren, Autos und Motorräder sind sehenswert. Im Obergeschoss ist eine weitere Ausstellung über Wasserfahrzeuge zu sehen, denn bis 2007 wurden in diesem Haus Schlauchboote und Rettungsboote für Hochseeschiffe produziert. Das Museum enthält Hinweise auf jährlich stattfindende Veranstaltungen, darunter das regionale Oldtimertreffen in Strahwalde, „Historik Mobil“, das Lückendorfer Bergrennen (seit 1923) und das Rennen „Lausitzer Dreieck“.

1. Návštěva žitavského pivovaru s expozicí vozidel z bývalé automobilky PHÄNOMEN, později ROBUR. Vozidla se v Žitavě vyráběla od roku 1888. Začalo to jízdními koly. V roce 1900 vznikl první motocykl a v roce 1907 tříkolka s dvou- nebo čtyřválcovým motorem. Později byla zahájena výroba dalších vozidel (osobní a nákladní vozy, autobusy a mnoho dalších variant vozidel a motocyklů). Dobře známá jsou auta značky Robur. Na některá z nich můžeme narazit zde během krátké procházky po areálu bývalé továrny (dovnitř jejich budov nelze vstoupit).

2. Dalším místem spojeným s dopravou v širokém slova smyslu je Muzeum historických motocyklů a techniky v Großschönau. Vypravíme se tam autem, anebo vlakem z nádraží v Žitavě do Großschönau. Muzeum se nachází na hlavní ulici. V objektu nalezneme mnoho vozidel z nejbližší oblasti, která se zde vyráběla v letech 1910-1940. Za prohlédnutí stojí také parovozy, parní traktory, auta, motorky. V patře se nachází další výstava věnovaná plavidlům, poněvadž do roku 2007 v tomto domě probíhala výroba nafukovacích pontonů a také záchranných člunů pro zaoceánské lodě. V muzeu se nachází také připomínky každoročních akcí, mimo jiné regionálního sjezdu historických vozidel ve Strahwalde, akce „Historik Mobil“, závodů do vrchu v obci Lückendorf (od roku 1923), závodů „Lužický trojúhelník“.

LEGENDA ZEICHENERKLÄRUNG LEGEND VYSVĚTLIVKY

szosy główne, numery dróg, drogi lokalne
 main roads, numbering of roads, secondary roads
 Hauptstraßen, Straßennummern, andere Straßen
 hlavní silnice, čísla silnic, vedlejší silnice

drogi polne i leśne
 field and wood path
 Feldwege, Waldwege
 polní a lesní cesta

granica państwa, województwa, powiatu, gminy
 national-, province-, communes-, -border
 Staats-, Wojwodtschaft-, Kreis-, Gemeinde-, -grenze
 státní hranice, hranice města, hranice oblasti

linie kolejowe, linie kolejowe nieczynne, tunele, stacje
 railway, cancelled railway, tunnel, station
 Eisenbahnen, stillgelegte Eisenbahn, Tunnel, Bahnöfen
 železnice, stanice, tunely

znakowane szlaki turystyczne, ścieżka dydaktyczna
 marked tourist routes, nature trail
 Markierte Wanderwege, Naturlehrpfad
 turistické značené trasy, naučná stezka

warstwie (co 20 m), skarpa ziemna, skarpa skalna
 contour lines (interval 20 m), abyss or pothole
 Höhenlinien (Abstand 20 m), Schluchten
 vrstevnice (po 20 m), propast, skalní útvar

muzeum, krzyż pokutny, kamień graniczny
 museum, penitential cross, border mark
 Museum, Sühnenkreuz, Grenzstein
 muzeum, smírčí kříž, mezník

kościół, kaplica, kapliczka przydrożna, krzyż
 church, chapel, religious symbols, cross
 Kirche, Kapelle, kirchl, Symbole, Kreuz
 kostel, kaple, boží muka, kříž

kamieniołom, stary kamieniołom, dawne górnictwo
 stone-pit, stone-pit (out of work), mine (out of work)
 Steinbruch, stillgelegter Steinbruch, alter Bergbauebiet
 kamieniołom, důl (kamieniołom) mimo provoz

ruiny, zamek-palac, inny zabytek architektury
 ruins, castle-palace, other monument of architecture
 Ruine, Schloss o, Palast, andere historische Baudenkmäler
 zřícenina, hrad-zámek, jiná architektonická památka

poczta, restauracja, pomnik, leśniczówka
 post office, restaurant, monument, forester's lodge
 Postamt, Restaurant, Denkmal, Forsthaus
 pošta, restaurace, pomník, myslivna a hájovna

pomnik przyrody, ciekawe drzewo, zabytkowy park
 protected tree, landmark tree, historic park
 Naturschutzdenkmal, sehenswerter Baum, alter Park
 chráněný strom, orientačně důležitý strom, historický park

schronisko, Szczegółowe informacje w opisie na 2 stronie
 mountain hut, Details on page 2
 Gebirgsbaude, Informationen auf Seite 2
 horská bouda, Informaci na 2 straně

camping, miejsce odpoczynku, stacja benzynowa (24h, 8-20)
 camping, rest place, filling station
 Camping, Rastplatz, Tankstelle
 táboriště, turistický přístřešek, čerpací stanice

parking, przystanek autobusowy, Informacja turystyczna
 parking place, bus stop, tourist information
 Parkplatz, Bushaltestelle, Touristische Information
 parkoviště, zastávka autobusu, turistické informace

usługa zdrowia-szpital, grodzisko, punkt widokowy, przełęcz, szczyt
 hospital, former site, view point, pass point
 Poliklinik, ehemaige Siedlung, Aussichtspunkt, Gebirgpass, Gipfel
 zdravotní středisko, vyznamné hradíště, místo rozhledu, sedlo

wieża, przekaźnik GSM, pojedyncze budynki
 tower, GSM transmitter, single houses
 Turm, GSM-turm, einzelne Gebäude
 vysílač, věžová stavba, samostatné budovy

pojedyncza skała, grupa skalna, jaskinia, urwisko skalne
 eratic boulder, rocks, cave, rocky-formation
 Stein, Felsen, Höhle, Felsen - Steilhang
 osamělý balvan, skála, jeskyně, skalní útvar

źródło, basen, wodospad-kaskada-słuzba
 spring, swimming pool, waterfall
 Quelle, Schwimmbad, Wasserfall
 pramen, veřejné koupaliště, vodopád

torfowisko, strumień, rzeka, staw
 swamp-wetland, river, water surface
 Sumpf o, Torfmoor, Bach, Fluss, See o, Teich
 bažina a rašeliniště, potok, řeka, vodní plocha

lasy, obszary zabudowane, tereny przemysłowe
 forests, blocks of buildings, industrial areas
 Waldgebiete, bebaute Flächen, Industriegebiete
 prostory: -lesy, -zastavné, -prmyslové

turystyczne trasy rowerowe, szlak konny
 paths suitable for biking, horse path
 Radfahrwege, Pferdeweg
 cykloturistická trasa, hypostezka